

צויתך יעשו: פ יב ויאמר יהוה אל משה לאמר: י ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי

פקדתך יעבדו: יב ואמר יי קמשה קמימר: יג ואת קמל עם בני ישראל קמימר ברם ית יומי

לקט בהיר

רש"י

לקדש. לנורך הקטרת הכיכל שהוא קדש: (יג) ואתה דבר אל בני ישראל. ואתה חף על פי שהפקדתך לנזותם על מלאכת המשכן: חל יקל בעיניך לרחות את השבת מפני הוזה מלאכה: אף את שבתתי תשמורו. חף על פי שחכו דרופין חרזין: צורחות המלאכה שבת אל תדחה מפניה,

יג) פי' הכתוב אמר צ' דברים שמן המשחה וקטורת, ובהכרח מה שאמר ח"כ לקודש אינו שב על שמן המשחה רק על קטורת, כי מדאמר לקודש בפתיח הידועה פירושו כאלו אמר להקודש כלומר לנורך מה שהוא קודש כבר, ואין פירושו לעשותו קודש, שא"כ היה לו לנקוד לקדש, ושמן המשחה נעשה גם לכהנים ולדברים שעדיין אינם קודש, לזה בהכרח שפירושו לנורך ההיכל והמקדש שהוא קודש

(ג"א): יד) פשוט הוא שתיבת ואתה מיותר, כי תיבת "דבר" לנוכח הוא ופירושו אתה דבר, וצ"ל רש"י לתורה, גם יהיה מתורץ בזה הסמיכות של פרשת שבת לכאן ונפרט שכבר שמענוהו בעשרת הדברות ובפ' משפטים, אבל חוץ מזה כוונה עמוקה לרבינו במאמרו זה, לעשות הקדמה למאמרו הסמוך ולתקן קו' המפרשים עליו ובראשם הרמב"ן ז"ל (ב"ב), וזה מה שאמר במחק לשונו חל יקל בעיניך וכו' עיי"ש: טו) פי' הגם שעל פי ההלכה אין מקום לרחות את השבת, שהלא שבת עשה ולא תעשה היא ומלאכת המשכן רק עשה, אעפ"כ מאחר שדבר גדול ונשגב הוא שנקסוף נכספתם גם כלמה נפספס לראות שכינתי שוכן בחוככם, גם לוייתו אחכם לעשות ללרכי נזה קודש, וכדי שיהא לכם כפרה על מעשה עגל, לזה תהיה

אור החיים

כאן הוסיף לומר תיבת לאמר פ"צ מלבד לאמר ראשונה, עוד לריך לדעת לאמרו חף, ולאמרו שבתותי לשון רבים, ורבותיו ז"ל דרשו בפרק כלל גדול (ס"ט). שבת ליחן שמירה אחת לשבתות הרבה (יע"ש, וצמקום אחר (מכילתא) דרשו שבתותי להציא דברים שהם משום שבות, ונראה לפרש הכתוב וקודם נעמוד על כוונת תיבת אך את שבתותי ונעלה דרך שם להשכיל לאמרו ואתה ותוספת לאמר, ויהבאר על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קכ"ט). שמחללים את השבת ללרכי חולה שיש בו סכנה ולכל פקוח נפש וכדומה, והוא מה שרמז באמרו אך את שבתותי פירוש יש מליאות שאין לך לשמור שבת, ודקדק באמרו את שבתותי לכולל כל הנקרא שבת בין שבת צראשית בין יום הכיפורים בין שאר מועדות למלאכות האסורות

אור בהיר

כה) שהכתוב שיה לומר ויאמר, ומה יאל להם לדרוש, ודוקא כאן שנאמר ויאמר ה' אל משה לאמר, אבל לא במקום שלא נאמר תיבת לאמר, כגון ויאמר ה' אל משה בל חל פרעה וכדומה שלא ניכר השינוי, או משום שיקר הדרוש הוא שיש בכתוב צ' פעמים אמירה. חט) הלא תיבת דבר לבדו פירושו אתה דבר. ז) והוא כעין סתירה לאמרו חף, שהוא מיעוט. עא) פירוש סתם אחד על העלם אחד. הגם שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. עב) תיבת את רבינו הוא, וגם לשון רבים.

1

שבאי די לי תסרון ארי א בין מימרי וביניכון ?

רש"י

כל חכין ורקין מיעוטים הם, ולא נמ המשכן: כי אות היא ביני היא בינינו שבחרתי בכס צו שיהא) יום מנוחתו למנוחה

חכין ורקין מיעוטים הם, ולא נמ לפרש פשוטו של מקרא, כי במק כוונתו בלשון חף, ואין זה דרוש א אומר אך את שבתותי לומר ורבותיו ז"ל ביומא אמרו למעט חף, אבל רש"י שבדלותו ומטרתו למעט צו (ג"א), ואת אחר שו שהיינו אומרים שבת הכתוב לומר דאידחי אידחי, אבל מלאכת המש אומרים דוקא על ידי צבור אסו מלאכתן שהוא כמו העבודה ה שהתחיל הכתוב בלשון רבים שבת תיבת תשמורו כלומר אל המנוח המלך צוחר לשמות דוקא עם אי שהיא מלאכת המשכן בפני שבת, שבת צו, לא כן הוא, הלא היא מי

זהם, גם לרבות הפילו שב הוא מכוכן לא יאמר אדם אחת חלה כרי הוא צביתה נחכוון לרמז) ענין אחד ש פ"ד: (כאחרונים) וכוה שו צו סכנה ללריך לעשות לו מלאכת שבת ח' ימים חין שבת אחד) חלה יעשה מי שבת ע"כ, וכוה אומרו ירמוז באמרו את שבתותי

עב

זק את שגור גמורו - מצוי שגור ופרג אדומה - צוכים שונים זקרים אולקיס

תשמרו פי אות הוא ביני וביניכם
לדרתיכם לדעת פי אני יהוה

שבא די פי תסרון ארי את היא
בין מימרי וביניכון קדריכון

לקט בהיר

רש"י

האזהרה מקלקלת את השורה, וזה מה שאמר במאמר הקודם
אל יקל צעינך, פי מחמת הענין תהיה מלוא שבת קל לגבה
(ב"ב), וצמחילתא פי ויקהל אמרו חז"ל סקד"א ללמוד
מעבודה שדושה שבת, כמו כן יהיה מכשירי עבודה כגון
לגבות מוצת דושה אושה: טז) אין זה מה שאמרו חז"ל
אכין ורקין מיעוטים הם, ולא נמלא דרוש זה בדברי חז"ל (הם
לפרש פשוטו של מקרא, כי במקומות רבים מצינו כעין זה שהכתוב
כוננו בלשון אך, ואין זה דרוש ולא עמדו בו חז"ל ולא אמרו בו מידי, כגון
אומר אך את מטה לוי לא תפקוד, וכגון המלאך אמר לבלעם לך
ורבותיו ז"ל ביומא אמרו למעט את השבת במקום סנה ז' דרך דרש, לפי
אך, אבל רש"י שעבודתו ומטרתו לפרש ע"פ פשוטו הקדים ואמר
למעט בו (ג"א), וא"ת אחר שיש לנו הסמיכות וגם תיבת ואהה
שהיינו אומרים שבת הכתוב לומר שבשאר דברים שאינם מלאכת
דאידחי אידחי, אבל מלאכת המשכן אה"י שומת, לזה בא אך
אומרים דוקא על ידי צבור אסור מלאכת המשכן כגון הולאה והבערה
מלאכתן שהוא כמו העבודה המותרת בבית המקדש ומוספין
שהתחיל הכתוב בלשון רבים שבתותי וסיים בלשון יחיד כי
תיבת חשמורו כלומר אל המנוחה, שמה שהשבתו ביום מנוחתו
המלך בחר לשמות דוקא עם אהובו (סה"ד), עוד ר"ל בזה שכוונת
שהיא מלאכת המשכן פני שבת, לזה אמר אות "גדולה" היא,
שבת נה, לא כן הוא, אלא היא מקור וגורם להשראת שכינתו
השראת שכינה ואין לזכך לבנין בית המקדש (צל"ד):

אור החיים

אני אומר לך שהחלל שבת על החולה אין זה קרוי
חילול הדרכה זה קרוי שמירת שבת חלל עליו שבת
אחד כדי שישמור שבתו הרבה, ושיעור הכתוב
כפי זה הוא על זה הדרך שמרו שבתו הרבה על
ידי שהעשה מיעוט שמירה צהם ומליאות הדבר
הוא לחלל שבת על החולה שבו אהה מחלל שבת
אחד לשמור שבתו הרבה, ואין אומרים בזה אין
אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה שבדך, כי דוקא
בעובר עבירה ומחלל שבת בידו כחוהה שאמרו
(שבת ד') הדניק פה בחטור שהלל שבת והויב

אור בהיר

(עג) בלשון רבים שאמר. (עד) ויתחיל הרשויה ממוצי שבת.

עם
ימו
...
יקל
אך
ופין
יהי,
...
יהיה
זונה
זוה
שבת
שכס
זהיה
...
אמר
ימרו
כלל
הות
רשו
ראה
את
אהה
וסינ
חולה
מה
ואות
תי"י
יוס
ארות
...
תיבת
פעמים
פירוש
...

מִקְדָּשְׁכֶם: וְשִׁמְרֶתֶם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קָדֹשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כִּלְיַעֲשֶׂה בָהּ מְלֹאכָה וְנִכְרַתָּה

קָמַדְע אַרְי אֵנְא יִי מְקַדְשְׁכוֹן: יִד וְתַטְרוֹן יִת שְׁבֻתָא אַרְי קִדְשָׁא הוּא לָכוֹן מִחֻלְלֵיהָ אֶתְקַטְלָא יִתְקַמַּר אַרְי קַל דְּעֵבֵד בָּהּ

לקט בהיר

רש"י

כי אתי הי' מקדשכם: (יד) מות יומת. אם יש עדים (י"ג) והתראה (הכ"ט): בלא התראה (כ): מחלליה. הנוכח צה חולל* (כ"ט) בקדושתה: התיבה קובל הכל לדעת כל מי שצריך לדעת, וזה שבחן הוא פשוטו, ובפסוק שציוקאל (כי י"ב) בהכרח לפרש פשוטו עיי"ש (סד"ז): (ט) וראיתי שלא בא בתורה בחייבי מיתות ב"ד יומת בלבד, אבל מות יומת נאמר בזוין (רמב"ן), ועטם יש בדבר, שהכפל מות יומת פירושו אדם זה שהוא בן מות לשמים יומת על ידכם, לא כן במקום דכתיב יומת בלבד (אדה"ח), וא"כ כאן דכתיב מות יומת הרי הוא מיתת ב"ד, וזו דוקא בעדים והתראה, וממילא נשמע שמה שאמר הכתוב ונכרתה הוא בלא עדים והתראה: (כ) וכן בלא עדים חייב כרת, ולא מצריך הכתוב עדים רק לברר האמת לפני ב"ד של בני אדם, אבל קמי שמיא גליא אם היה שוגג או מויד (נח"י), וכן הוא במכילתא ח"ל: המויד בניו לבין עממו מנין ח"ל ונכרתה להביא המויד בניו לבין עממו עכ"ל: (כא) פי' הגם שלשון זה נאמר מן הסתם על בזוין, כגון בפי' אמור אלל צה כהן שזינתה את אביה היא מחללת, אבל פי' התיבה היא מלשון חול וחולין, ובמה שעשה מלאכה הרי עשה חול מקדושתה וחללה, והנה אמת שהעושה מלאכה בשבת בשאט נפש הרי זה מחלל שם שמים, והא לך לשון הרמב"ם פי' מה' יסוה"ת כל העובר מדעתו בלא אוגם על אחת מכל מצוות האמורות בתורה וכו' הרי זה מחלל את השם וכו' ואם עבר בעשרה מוישראל הרי זה חילל את השם ברבים עכ"ל, עם כל זאת אין כוונת הכתוב כאן על זה, מפני ב' טעמים, החד מה נשתנה שבת הלא כן הוא בכל המצוות, והשנית שאמר מחלליה פי' את השבת חילל ואין המדובר מחילול ה', וזהו יש לתת טוב טעם למה שינה רבינו את הקדר לפרש קודם מות יומת גם ונכרתה ורק אח"כ מפרש מיתת מחלליה הקודם בקרא, משום שבלא זה היינו אומרים מכת הסחירה של מות יומת ונכרתה שמן הסתם חייב כרת ואם ביזה וחילל את השבת כגון בפומבי ובפרהסיא דוקא אז מות יומת, לזה מיישב רבינו קודם הסחירה שזו בעדים והתראה וזו בלא התראה, וא"כ בהכרח פי' מחלליה שעשה צה מלאכה כמנהג חול (ב"ב):

אור החיים

הגלה לא כן הוא אלא דבר וגו' ולא תקח המשפט ממך, והטעם הוא שאתה עחיד לדעת אבל ישראל לא עבידי לאגלווי שידעו שיש להם. ואומרו אות הוא פירוש ואל האמר והלא גם שבת עבידי לאגלווי וידעו מעלמן שיש להם צו מנוחה ועונג גם התכוונות לגוף לבל יחלה מיגיעות הערדה וכמה פרטי הטובות, לזה אמר כי אות הוא פירוש כל המנוחה והעונג הנרגש לישראל ציום שבת אינו אלא אות הוא ציוני וגו' פירוש סימן לעובד הגנוחה (כ) והיא בחינת עולם שכולו שבת והוא מושלל ההשגה זולה על ידי מצות שבת והיא נשמה יתירה

אור בהיר

דקה שהמקבל מתבייש מתן כבוד יכפה אף (תוס'). (פ) פירוש מנוחה גשמיית שאדם נוהג צה הוא רק אות ופועל דמיוני על

אִם־כָּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבַּחַתֵּיהֶם תִּתְּצוּ
 וּמִצִּבְתָּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּגְדְּעוּ
 וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ: וְכִי עִם
 קְדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה
 מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה:
 לָדַע לֹא מִרְבָּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים חֲשַׁק יְהוָה
 בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי־אַתֶּם הִמְעַט
 מִכָּל־הָעַמִּים: ח כִּי מֵאֲהַבַת יְהוָה

אֲנִירֵיהֶן תִּתְּרֵנָה וְקִמְתֵּהֶן
 תִּתְּבִרֵן וְאֲשִׁרֵיהֶן תִּקְוֹצִצֵן
 וְצִלְמֵי טַעוּתֵהֶן תִּקְדֵן בְּנוֹרָא:
 וְאֲרִי עִם קְדִישׁ אֵת קְדִים יי
 אֱלֹהֶיךָ בְּךָ אֲתִרְשֵׁי יי אֱלֹהֶיךָ קְמַחֵי
 לָהּ לְעַם חֲבִיב מִכָּל עַמְמֵי דִי
 עַל אִפֵּי אֲרֶעָא: ז קָא מְרַסְנֵיִן
 אֲתוּן מִכָּל עַמְמֵי צְבִי יי בְּכוּן
 וְאֲתִרְשֵׁי בְכוּן אֲרִי אֲתוּן זַעֲרִין
 מִכָּל עַמְמֵי: ח אֲרִי מְדַרְחִים יי

לקט בדור

רשי

ו) גם הוא מונח לשרוף עליו הקרבן, אלא נקרא מנזה שאין
 צריך אלא להניח ולא לבנות, לזה לא חמלא ויבן מנזה אלא
 וירמה מנזה או שמתי מנזה או ויבן יעקב מנזה, משא"כ
 ויבן שם מונח שהוא מאבנים הרבה (במ"ח): ז) פי' ע"ז
 עזמה, וקורא אותה פסיל שנפסל ונחזק מן עשה של עז או
 מחכת, ורלון רבינו ליישב שינוי הדי' לשונות שאמר הכתוב
 ולא כללם בלשון אחד, המונח שאינו ע"ז עזמו והוא בני
 מאבנים הרבה אמר תחולו פי' תסתרו הבנין, מנזה שהוא
 אבן אחת ולא שייך בו סתירה אמר תשברו, השירה שהוא
 חילן הנטוע לשם ע"ז אמר תגדעון פי' תכרתו מה שגדל
 באיסור, פסל שהוא ע"ז עזמה תשרפון באש: ח) וקאלי
 על הו' אומות (רשב"ם), ור"ל אל תחשבו שאתם מרובים
 מהם, אחס מעטים מהם: ט) הביא הדרוש, שהפסע
 דחוק מאוד, כי מיותר הוא, הלא נראה לעין כל שהם

(ה) מזבחתיהם. של בנין: ומצבתם. אבן אחת:
 ואשיריהם. חילנות שעובדין אותם (פי' ה"ח):
 ופסיליהם. (פסילים) ללמים: (ז) לא מרובכם.
 כפשוטו", ומדרשו (חילן פי"ט) לפי שאין אחס
 מגדילים עלמכס"י כשחתי משפיע לכם טובה לפיכך
 חשק* הי' צכס: כי אתם המעט. הממעטין
 עלמכס כגון הצרכים שאמר (צרא י"ח כ"ו) חוכי עפר
 וחפר, וכגון משה וזכרון שאמרו (שמות ט"ז ח) ונחנו
 מוכ, לא כנצודנלר שאמר (ישעי' י"ד י"ד) אדמה לעליון,
 ובגחריב שאמר (שם ל"ו כ"ו) מי בכל אלהי הארצות,
 וחירם שאמר* (ישעי' כ"ח כ"ב) חתי מושב אלהים ישבתי
 (חילן פי"ט): כי אתם המעט. הכי כי משמש בלשון
 דהא": (ח) כי מאהבת ה'. הכי כי משמש בלשון
 שינוי נוסחאות * חשקתי בכס. * אמר אל אני.

יתכון ומדגמר
 לאבקהתכון או
 תקיףא ופרקן
 מידא דפרעד
 ט ותדע ארי יי
 אלהא מהיב
 וחקרא לו
 פקודיהו לאלי
 לקנאוהי טבן
 קדמוהי בתינו

אלה לא מרובי
 אחכס: ומשמ
 חת השבועה:
 (י) לאלפים, כל
 (כעשין מיראוי
 סמוך אלל חוב
 גדול) הוא חומ
 העושין מאהב
 מיראה: (י) ו

לומר אני אוהב או
 האהבה והוא ממו
 אומרנו ב' פעמים
 לאלפים לאוהבי, ו

ז. ולשומו

מיראה לחלף ד
 (שמות כ' ו')
 ונראה כי לא
 שטושכ מאהב
 האמור באהב
 חלף, ועעס ש

קבה) שלא ז

אור החיים

הכתוב רמז נעלם שבאמלעות שמירת המלות תהיה (ז) ז. כי אחס המעט. לא הספיק מאמר לא
 לנו חלקינו שביננו יחברך הנקראת לדקה (י)
 (חיקוני זוהר קכ"א) והבן:
 מרובים אלה שוים תלמוד לומר אחס המעט:

אור בדור

קבר) ופי' הכתוב ולדקה שהיא השכינה הקדושה מהיה לנו לחלקינו.

5

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

הדרן עלך כסוי הדם

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

אם מחוט ועד שרוך... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש... חוט של חבלת... רצועה של הפולין... שבראש...

6

אשר הובא להם עשו בגדי שרד, לא הוסיף... ולא הזכיר השש, פי איננו חשוב. ואולי הביאו ממנו הרבה והותיר. ושב לבאר: ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה ה' את משה, ויעש את האפוד וזב וגו' (להלן לט א"ב).

74 (יג) אך את שבתותי תשמרו. אף על פי שתהיו רדופין בנדרות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה. כל אכין ורקין מיעוטין, למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רש"י. ולא נתבון אצלי, פי לפי מדרש רבותינו באכין ורקין ימעט בשמירת השבת, פי המעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדרך המצוה בו, ואם תדרש המעוט בענין מלאכת המשכן יהיה מתר לעשותה בשבת.

אבל המעוט הזה למילה או לפקוח נפש וכיוצא בהן שהן דוחין את השבת. וקד אמרו במסכת יומא (ירושלמי ח ה): ומנין שפק נפשות דוחה שבת, רבי אבהו אמר רבי יוחנן אך את שבתותי תשמרו, מעוט. ומלאכת המשכן שאינה דוחה שבת, מפני שהזהיר

טוב ירושלים

השני שהובא להם עשו בגדי שרד, ואינו אומר יותר*. ואת השש אינו מזכיר כלל מפני שאינו חשוב*, ואולי הביאו ממנו הרבה ונשאר ממנו*. ואח"כ הפסוק מספר: ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה ה' את משה, ויעש את האפוד* וגו'.

לפי דרך הפשט הפירוש של אך האמור כאן הוא: אבל. והפסוק אומר: עשו את מלאכת המשכן, אבל לא בשבת. לפי דרך הדרש "אך" הוא מיעוט, ובא ללמד שמילה ומלאכת פיקוח נפש דוחים שבת. ומלאכת המשכן שאינה דוחה שבת אנו למדים ממה שהזכיר על השבת כאן.

(יג) אך את שבתותי* תשמרו. כתב רש"י: אעפ"י שתהיו רדופין בזריות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה. כל אכין ורקין מיעוטין, למעט שבת ממלאכת המשכן. עכ"ל*.

ואין זה מדויק בעיני, כי לפי הדרך שרבותינו דורשים "אכין ורקין" בא "אך" זה למעט בשמירת השבת, שהרי לדעתם באים המיעוטים בכל מקום למעט את הדבר שהפסוק מצוה אותו. ומכיון שכן, אם תדרוש ש"אך" זה בא למעט את מלאכת המשכן, יוצא שהפסוק אומר שמתר לעשותה בשבת.

אלא הנכון הוא שמיעוט זה בא למעט מילה או מלאכת פקוח נפש וכיוצא בהם שהם דוחים את השבת. וכך אמרו במסכת יומא (ירושלמי ח ה): ומנין שפק נפשות דוחה שבת, רבי אבהו אמר רבי יוחנן אך את שבתותי תשמרו מיעוט*. ומלאכת המשכן שאינה דוחה שבת אנו למדים ממה שהזהיר על השבת כאן*.

פני ירושלים

ואינו אומר יותר, כלומר, מכיון שהם פחות חשובים הפסוק אינו מספר שעשו מהם גם כיוונים לכלי הקדש. [בדפוסים שלפנינו הגירסא בדברי רבינו "לא הוסיף ולא גרע", ולפי זה פירשו שכונתו שלא נשאר ממנו, והקשו עליו א"כ ממה עשו את הכיוונים. אבל בדפוס הראשון המלים "ולא גרע" אינן, ולפי זה ברור שכונתו שהפסוק אינו אומר יותר, כמו שפירשתי].

שאינו חשוב כלל, ולא מפני שבגדי השרד הם כיווני כלי הקדש, כמו שהבין רש"י.

אך ממה שה' צוה לשים בבגדי השרד בגדי המלכות גם שש, נראה שגם הוא חשוב, [וכן את יוסף הלבישו שש (בראשית מא מב), ובלבוש המלכות של מרדכי ג"כ היה כוץ (אסתר ח טו) שהוא שש]. לכן ממשיך רבינו שאולי הביאו ממנו הרבה ונשאר ממנו.

ונשאר ממנו, והפסוק מספר רק את מה שעשו במינים

בה בכאן. ועל דרך הפ לעולם. ובתורת פתנים את שבתותי תשמרו ומ

ועל דרך האמת, שבתותי. ואמר בשניהם וחיב במוחלליה ברת (פי משם. ואמר: וכיום השנו והזכיר בשבת שו

אות היא השבת ביום שבת ונפש, והיא נשמ יב י. והנה הפרשה קב

(יח) ויתן אל משה נ

ולפי דרך הפשט הפ ובתורת כהנים (ויקרא יט ל תשמורו ומקדשי תיראו*

ומה שנאמר שבתות

[מכאן עד סוף הפס

(יז) בינו ובין בני ישראל

(יח) ויתן אל משה*.

תמיד. כלומר, דעת רבינו ג של "אך" הוא "רק" או "הרד"ק בס' השרשים (שי א [ובפ' אמור (כג כו) כותב הו שד"ל אמרו (ירושלמי ברכו ורקין מיעוטים" הוא בדרך ד הלא לפי דרך הדרש ממעט זה עצמו, לא את האמור בו ודעת רש"י שמה שאמרו ר הוא גם לפי דרך הפשט. ולו את האמור לפניו. וכונת רש אך האמור כאן את מלאכר שלא יעשה בשבת. אבל מוד ממעט "אך" את האמור בצ מילה ומלאכת פקוח נפש ש רבינו. (לפי ב) [וכל זה אם אכן הגירסא מפניה, כל אכין ורקין מיעו המשכן". אבל בס' צידה לדר

7

בַּהּ בְּכָאן. וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט הוּא בֵּן יֹאמֵר: תַּעֲשׂוּ מְלֹאכֶת אֱהֵל מוֹעֵד, אֲבָל שְׁבֻתוֹתֵי תִשְׁמְרוּ לְעוֹלָם. וּבַתּוֹרַת כְּהֵנִים (וּיקרא יט ל): יָכוֹל יֵהָא בְּנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוּחָה שְׁבֻת, תִּלְמוּד לּוֹמַר אֶת שְׁבֻתוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'. וְטַעַם שְׁבֻתוֹתֵי, בְּעֵבֹר כִּי שְׁבֻתוֹת הַשָּׁנָה רַבִּים.

וְעַל דֶּרֶךְ הָאֲמֵת, צִוָּה בְּכָאן בְּזִכּוֹר וְשִׁמּוֹר כְּאֲשֶׁר רְמִזְתִּי בְּסוּדָם (לְעִיל כ ח), וְזֶה טַעַם שְׁבֻתוֹתֵי. וְאָמַר בְּשִׁנְיָהֶם כִּי אוֹת הִיא, שֶׁהִיא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת. וְאָמַר: וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשְּׁבֻת, וְחַיֵּב בְּמַחְלָלֶיהָ כִּרְת (פְּסוּק יד), כִּי הָרוּחַ תִּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה (קִהְלֵת יב ז), וְזוֹ תִּפְרָת מִשָּׁם. וְאָמַר: וּכְיוּם הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא שְׁבֻת שְׁבֻתוֹן קָדֵשׁ לַה' (פְּסוּק טו), בְּעֵבֹר שֶׁהוּא יְסוּד עוֹלָם.

וְהַזְכִּיר בַּשְּׁבֻת שֶׁהִיא בְּרִית עוֹלָם (פְּסוּק טז), וְחֹזֵר וְאָמַר: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (פְּסוּק יז), אוֹת הִיא הַשְּׁבֻת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְהַטַּעַם, שֶׁהִיא אוֹת, וְהַשְּׁבֻת הִיא אוֹת לְעוֹלָם. וְזֶה טַעַם: שְׁבֻת וְנִפְשֵׁי, וְהִיא נִשְׁמָה יִתְרָה (בְּצִיָּה טו). הַבְּאִיָּה מִיְסוּד עוֹלָם אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נִפְשׁ כָּל חַי (אִיּוֹב יב י). וְהַנִּיחַ הַפְּרָשָׁה מְבַאֵרֵת. וְכָבֵד רְמִזְתִּי עֲנֻנָּה בַּעֲשֻׂרַת הַדְּבָרוֹת (לְעִיל כ ח). וְהַמְשֻׁכֵּל יְבִין.

(יח) וַיִּתֵּן אֵל מִשָּׁה נְמוּשָׁךְ לְפָנָיו, אֵל "אֱלֹהִים" הַנּוֹבֵר בְּסוּף הַפְּסוּק. וַיִּתֵּן אֱלֹהִים אֵל מִשָּׁה,

טוֹב יְרוּשָׁלַם

ולפי דרך הפשט הפסוק אומר כך: עשו את מלאכת אהל מועד, אבל את שבתותי תשמרו תמיד*. ובתורת כהנים (ויקרא יט ל) אמרו: יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר: את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו* אני ה'.

ומה שנאמר שבתותי*, מפני ששבתות השנה רבים*.

[מכאן עד סוף הפסוק מפרש רבינו על פי קבלה].

(יז) ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם*.

פשט הפסוק הוא: ויתן אלהים אל משה.

(יח) ויתן אל משה*. "ויתן" מוסב על "אלהים" הנזכר בסוף הפסוק. והפסוק אומר: ויתן אלהים אל

פְּנֵי יְרוּשָׁלַם

אחר שראה רש"י על קלף ישן נושן שלא היה כתוב שם כלל לשון זה].

תיראו, הרי שאיסור מלאכת המשכן בשבת נלמד ממה שהזהיר על השבת כאן.

שבתותי, כלשון רבים.

רבים, דלא כהראב"ע בשם חכם מהחכמים הגדולים שפירש שהכוונה גם לאלף השביעי ולשנת השמיטה. אך עדיין אינו מובן מדוע נזכר השבת מיד אחרי זה וכן בפסוקים הבאים כלשון יחיד. לכן ממשיך רבינו שעל פי קבלה "שבתותי" רומז לזכור ושמור.

(יז) אות היא לעולם. בפ' ואתחנן (ו ז) כותב רבינו שבמצוה זו נרמזו שעלינו ללמד לבנינו את המצוות, שהרי במצוה זו נצטוינו שבנינו ידעו את המצוות, ואיך ידעו אותן אם לא נלמדם להם.

(יח) ויתן אל משה. לכאורה מוסב "ויתן" על ה' הנזכר בפסוק הקודם, לכן מפרש רבינו שהוא מוסב על "אלהים" הנזכר בסוף הפסוק.

תמיד. כלומר, דעת רבינו שלפי דרך הפשט המובן של "אך" הוא "רק" או "אבל" או "אכן", [וכ"כ הרד"ק בס' השרשים (ש' אך)], וכאן מוכנו "אבל". [ובפ' אמור (כג כז) כותב רבינו שמובנו "אכן"]. ומה שרז"ל אמרו (ירושלמי ברכות ט ה, ב"ר א יד) "אכין ורקין מיעוטים" הוא בדרך דרש. ולפי זה מקשה רבינו הלא לפי דרך הדרש ממעט "אך" את האמור בצווי זה עצמו, לא את האמור בצווי שלפניו.

ודעת רש"י שמה שאמרו רז"ל "אכין ורקין מיעוטים" הוא גם לפי דרך הפשט. ולפי דרך הפשט ממעט את האמור לפניו, וכונת רש"י שבדרך הפשט ממעט אך האמור כן את מלאכת המשכן האמורה לפניו שלא יעשוה בשבת. אבל מורה רש"י שלפי דרך הדרש ממעט "אך" את האמור בצווי זה עצמו, ובא למעט מילה ומלאכת פקוח גפש שדוחים שבת, כמו שכותב רבינו. (לפי כאר יצחק בתוספת ביאור)

[וכל זה אם אכן הגירסא ברש"י "שבת אל תדחה מפניה, כל אכין ורקין מיעוטים למעט שבת ממלאכת המשכן". אבל בס' צידה לדרך מחק מילים אלה לגמרי

תוציא אותו החוצה משם כחץ, עכ"ה"ק. ואחר שראה מרע"ה התשובה שעשו בני"י וקיבלו ע"ע מיתה, טען ואמר אשר ראויים הם ישראל להשראת שכניה בלי אמצעי כאשר היתה להם ההשתוקקות העליונה בלי אמצעי, והבן היטב, וממאמר זה יוכל האדם להבין עד היכן מגיעה השתוקקות ותשוקה, וככה יעשה אדם חשבונו חשבון הנפש, שישקול בדעתו עד כמה גברה, תשוקתו של מצות, ועי"ז יסתלק מן העבירה, ויזכור זאת:

תשא ופרה שנת תרע"א

7e ברש"י אך את שבתותי תשמורו, כל אכין ורקין מיעוטין למעט שבת ממלאכת המשכן, והרמב"ן הקשה כי המיעוטין בכל מקום ימעטו בדבר המצוה בו וא"כ צריך למעט בשבת שתהא מלאכת המשכן דוחה שבת, עי"ש:

ונראה דהנה העת רש"י לקמן ומד"ר ומד"ת שמעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן, ואפי' לדברי הוזה"ק דציווי המשכן קודם לעגל, מ"מ גלוי וידוע הי' לפניו שיעשה העגל, ע"כ הקדים רפואה למכה כאמרם ז"ל (שמ"ר פ' נ"א) יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, ונראה עוד דהנה כתב הרמב"ן (בהקדמה לספר שמות) דבמשכן שבו ישראל למעלת אבותם שהי' סוד אלוה עלי אהלם, וממוצא הדבר דכמו שהאבות לא הוצרכו למשכן באשר הם עצמם היו המשכן כאמרם ז"ל (ב"ר פ' פ"ב) האבות הן הן המרכבה, כך נמי אם היו נשארין ישראל במעלתם שהיו בעת מ"ת לא הוצרכו למשכן, והי' סוד ה' אלי אהלם אף בלי משכן עד בואם אל בהמ"ק מקדש ה' כוננו ודיך, וכמו שיהי' הענין לעתיד אחר התיקון, היינו שהמקדש יהי' לצורך העולם שע"י קביעת המקדש בארץ יתקדש כל כדור הארץ, ולא לצורך זיקון ישראל, אבל מאחר שנפלו ממדרגתם הוצרכו למשכן אף בהיותם נעים ונדים במדבר, והמשכן הי' מטולטל עמם, והי' המשכן לצורך תיקון עצמם עד שבאמצעות המשכן וכליו יעלה בידם להזדקק ולברך את כל

רפ"ח הניצוצין שנפלו בשבירת הכלים ונתבררו בעת מ"ת, ומחמת חטא העגל חזרו ונתעלבו כידוע בספרים הקדושים, והנה הזיכוך והבירור נעשה ע"י מה שהאדם מעורר בקרבו להתבונן כי הוא ברי' שפלה וקטנה עומדת בדעת מעוטה וקלה לפני הבורא ית"ש, ולהעריך את מעשיו מול חובת נפשו להש"י ועי"ז נשבר לבו בקרבו, היפוך מלכין קדמאי דמיתו דאמרי אנא אמלוך, ובהיות המשכן עמם לנגד עיניהם ענו ה' על המשכן יומם ואש לילה בו יתיר בעיניהם חובת נפשם וימעיט מעשיהם בעיניהם ויבואו לידי שבירת הלב יותר ויותר, ועי"ז יושלם הזיכוך והבירור מרפ"ח הניצוצין כנ"ל עד שהשמאל דוחה יביא לידי ימין מקרבת, והנה כל העבודה הזאת היא רק בששת ימי המעשה, אבל ביום השבת אין הימין מקרבת ע"י שמאל דיחה וישרון רוח והתמרמרות, רק הכל הוא ע"י אהבה ורצון למעלה למטה וממטה למעלה, כמו שאנו אומרים בזמירות צווחין אף עקתין בטלין ושביתין, היינו שאין הדרך לקרב עצמו אל השי"ת ע"י צווחין ועקתין ברם אנפין דדתין היינו פתחים חדשים [כי פנים היא פתחים מלישין פני המזבח] נפתחים בשבת להכנס ולהתקרב אל השי"ת ע"י אהבה ורצון, וזהו ורוחין עם נפשינו, כי רוח הוא לשון רצון כמו (יחזקאל א') אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת שפירושו רצון, והנה כ"ז הוא למען התקרב להש"י, אבל בירור הרפ"ח אינו נעשה רק ע"י שבירת הלב ושמאל דוחה היפוך אנא אמלוך כנ"ל, ובלא"ה אין בירור הרפ"ח בשבת, כי בשבת בירר אסור כמתואר כ"ז בספרים הקדושים, ובהו יובן הא דאין בנין המשכן דוחה שבת, כי אין העבודה ע"י שבירת הלב ירוח שהיא עבודת המשכן נעשית בשבת, ומוישובת קושית הרמב"ן שבאמת אך היא מיעוט בשב"ז שאין נעשה בו ענין בירור הרפ"ח כנ"ל שהוא אינו נעשה בלתי ע"י שבירת הלב שזה אינו בשבת:

ולפי האמור נבוא להבין דברי הירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) בדין הוא שתקדים

החדש לפרה וכו' ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של ישראל, ויובן מה שגורו על הזאה בשבת, הגם שמבואר בגמ' (פסחים מ"ט) הטעם דשמא יעבירנו, אבל ידועין דברי הוזה"ק שכל התלמוד מיוסד על פי הסוד, ועפ"י שנים עדים יקום דבר טעם הנגלה והנסתר, ובודאי מיוסד על כל הפרד"ס, דהנה כתיב (דברים ז') אתם המעט מכל העמים ודרשו ז"ל (חולין פ"ט) שאתם ממעטין עצמכם לפני, וזה יסודן ושורשן של ישראל שכל מה שהם נשפעים ומשיגים מה השגות אלקות מרגישים בעצמם עד כמה עדיין לא יצאו ידי חובת העבודה כנ"ל, ועי"ז נעשים מושפעים ומשיגים עוד יותר, ועי"ז ממעטין עצמם עוד יותר וחוזר חלילה, ועי"ז אין קץ וגבול למעלת ישראל, וכפי מה שפירש כ"ק אבי אדומ"ר וצללה"ה דברי הש"ס (שבת פ"ח:) שבשעת מ"ת חזרו ישראל לאחוריהם על כל דיבור ודיבור שנים עשר מיל ומלאכי השרת מדדין ומסייעין אותן להחזירן, כי י"ב מיל הוא מחנה ישראל, וכאשר השיגו הדיבור הרגישו בעצמם שעומדין עדיין חוץ למחנה ישראל, ועי"ז מלאכי השרת מסייעין אותם עד שחזרו והשיגו דיבור, וחזר ונדמה בעיניהם שעומדים חוץ למחנה ישראל וחוזר חלילה, ודפח"ח:

והנה כעין זה הוא ענין אפר הפרה על מים חיים, שאפר הפרה רומז על הכנעה וביטול עצמי כמאמר הש"ס (חולין פ"ח:) בזכות שאמר א"א ע"ה ואנכי עפר ואפר זכו בניו לאפר הפרה, ומים חיים רומזים לתורה והשגה אלקית מקור מים חיים את ה' זה שצריך ליתן מקודם מים ואח"כ אפר ולערוב שיבואו המים למעלה, היינו שראשית דבר הוא תורה והשגה ועי"ז באים לידי הכנעה וביטול, כי אנשים פשוטים שלא זכו לתורה והשגה אלקית נדמה בעיניהם שהם שלמים וממלאים חובתם להש"י וכל מי שהוא מרוחק יותר מחזיק עצמו לצדיק וכשר ביותר, ואך ע"י התורה וההשגה באין להכנעה, וע"י הכנעה זוכים לתורה והשגה עוד יותר, והוא כעין מים, ואפך, ומים:

פליט
חורו
הנה
אדם
שפלה
לפני
מיל
קרבו
אנא
ניחם
קדיק
ניהם
יותר
רפ"ח
יביא
הזאת
ביום
דיחה
ע"י
ועלה
קמתין
לקרב
ברם
פנים
שבת
רצון
לשון
שמה
הוא
רפ"ח
מאל
אין
אסור
יובן
אין
בדות
ישית
בשבת
כנ"ל
הלב
שלמי
קדים

החודש לפרה וכו' ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של ישראל. ויובן מה שגזרו על הזאה בשבת, הגם שמבואר בגמ' (פסחים מ"ט.) הטעם דשמא יעבירוהו אבל ידועין דברי הוזה"ק שכל התלמוד מיוסד על פי הסוד, ועפ"י שנים עדים יקום דבר טעם הנגלה והנסתר, ובודאי מיוסד על כל הפרד"ס. דהנה כתיב (דברים ז') אתם המעט מכל העמים ודרשו ז"ל (חולין פ"ט.) שאתם ממעטין עצמכם לפני. וזה יסודן ושורשן של ישראל שכל מה שהם נשפעים ומשיגים מה השגות אלקות מרגישים בעצמם עד כמה עדיין לא יצאו ידי חובת העבודה כנ"ל, ועי"ז נעשים מושפעים ומשיגים עוד יותר, ועי"ז ממעטין עצמם עוד יותר וחוזר חלילה, ועי"ז אין קץ וגבול למעלת ישראל. וכפי מה שפירש כ"ק אבי אדמו"ר וצללה"ה דברי הש"ס (שבת פ"ח:) שבשעת מ"ת חורו ישראל לאחוריהם על כל דיבור ודיבור שנים עשר מיל ומלאכי השרת מדדין ומסייעין אותן להחזיר, כי י"ב מיל הוא מחנה ישראל, וכאשר השיגו הדיבור הרגישו בעצמם שעומדין עדיין חוץ למחנה ישראל, ועי"ז מלאכי השרת מסייעין אותם עד שחזרו והשיגו דיבור, וחזר ונדמה בעיניהם שעומדים חוץ למחנה ישראל וחוזר חלילה, ודפ"ח:

והנה כעין זה הוא ענין אפר הפרה על מים חיים, שאפר הפרה רומז על הכנעה וביטול עצמי כמאמר הש"ס (חולין פ"ח:) בזכות שאמר א"א ע"ה ואנכי עפר ואפר וכו' בניו לאפר הפרה, ומים חיים רומזים לתורה והשגה אלקית מקור מים חיים את ה', וזה שצריך ליתן מקודם מים ואח"כ אפר ולערוב שיבואו המים למעלה היינו שראשית דבר הוא תורה והשגה ועי"ז באים לידי הכנעה וביטול, כי אנשים פשוטים שלא זכו לתורה והשגה אלקית נדמה בעיניהם שהם שלמים וממלאים חובתם להשיי וכל מי שהוא מרוחק יותר מחזיק עצמו לצדיק וכשר ביותר, ואך ע"י התורה וההשגה באין להכנעה וע"י הכנעה זוכים לתורה והשגה עוד יותר, והוא כעין מים, ואפר, ומים:

והנה כבר אמרנו שבשבת ההתקרבות אל הש"ת היא ע"י אהבה ורצון, שהם אנפין חרתין ורותין עם נפשין ולא ע"י ביטול ומיעוט ושכירת הלב רק כעין שנאמר (דהי"ב י"ז) ויגבה לבו בדרכי הש"י, ע"כ אין לאפר פרה ענין בשבת, וע"כ גזרו על הזאה בשבת:

והנה פסח הוא מלשון דילוג כפירש"י (שמות י"ב י"א), והיינו שהשיגו השגות אלקות שלא עפ"י מדרגתם כידוע, וממילא שלא הי' ע"י הביטול והכנעה כמובן, דע"י ביטול והכנעה היינו כפי מדרגתם, ובאמת שבעודם במצרים בלתי אפשר הי' להם לבוא לביטול עצמי כנצרך להשגות גדולות שהשיגו או, ורק בשעת מ"ת באו לביטול העצמי כנ"ל, ואולי משום זה נקרא בתורה יו"ט ראשון של פסח שבת, כי במקצוע זה שניהם ענין אחד, וזהו מאמר הירושלמי בדין שתקדים החודש לפרה, כי הפסח אינו בא ע"י ענין פרה כנ"ל ורק מפני שהוא טהרתן של ישראל שיסוד ושורש עבודת ישראל הוא משום שהם ממעטין עצמן כנ"ל, ואף שפסח מצרים בא מבלי ענין פרה, אם זוכין למעט ולבטל עצמן באין ההשגות בפסח עוד יותר, והבן: L

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וגו'. יש להבין כי לפי דקדוק הלשון הי' לו לומר ואם לא, שפירושו אם לא תעשה כדברי כדרך הכתוב לכתוב בכ"מ אם לא תשמעו ואם לא הגידו לי. גם יש לדקדק הלא כבר נאמר וינחם ה' על הרעה ובכלל הוא נשיאת החטא, ונראה לפרש עפ"י דברי הוזה"ק (ח"ב ס"ד:) היש הי' בקרבנו אם אין, שהן ב' מדרגות שם הוי' ב"ה וב"ש, ואין הוא מדרגה גבוהה יותר, ופירש כ"ק אבי אדמו"ר וצללה"ה שהספק שלהם הי' אם ההנהגה היא בשם הוי' ב"ה שם מעוררין התחתונים בתפלתם א"כ כל ההנהגה היא מדה במדה אם ייטיבו מעשיהם יהי' להם כל טוב, ואם לא לא, ואם ההנהגה היא במדת אין שם אין מגיעה התעוררות תפלת התחתונים, ואם כן ינתן

מסורת המדרש

ארוי גדול כוחן של נביאים ביר כו, א. קהיר פי"ב, כא, פי"ח יא. תניי בראשית לו, שריט א, וליש תהלים תתלג. קהלת תתקס"ט ע"ע ריקיר פו, א. דביר פי"א, ג. שריט יד, שהוא משתנה ממה"ד למדת הרחמים ראה שמו"ר מה, ב ובני"ש. שריט קט, קלה, אר"ז על כל דבר ודבר וכו' קהיר פי"ח א, ה. תנחומא כאן, תניי כאן כ, וליש כאן תשנ"ט.

תאיר פניו' אָמר רבי יודן גדול כוחן של נביאים שְמַדְמִין דְּמוֹת גְבוּרָה שֶׁל מַעֲלָה לְצוּרַת אָדָם שְׁנֵאמַר (דניאל ח, טז) וְאִשְׁמַע קוֹל אָדָם בֵּין אוֹלֵי וְרַבֵּי יְהוּדָה בְּרַבֵּי סִימּוֹן אָמַר מְהֵבָא (יחזקאל א, כו) וְעַל דְּמוֹת הַפֶּסָא דְּמוֹת כְּמַרְאָה אָדָם עָלְיוּ מְלַמְעָלָה (קהלת שם, שם) וְעַז פָּנָיו יִשְׁנֵא' שֶׁהוּא מִשְׁתַּנָּה מִמֵּדַת הַדִּין לְמֵדַת רַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רבי יהושע דְּסַכְנִין בְּשֵׁם רבי לוי על כל דְּבַר וְדַבָּר שֶׁהִיא אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה אוֹמֵר לוֹ טַמְאָתוֹ וְטִהַרְתּוֹ בֵּין שֶׁהִגִּיעַ לְפָרְשַׁת 'אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים'

"אדם", כאשר — אמר רבי יודן: גדול כוחן של נביאים — שניתנה להם רשות להסביר לאוני אדם את דברי נביאונם במשלים המגשימים כאילו את הכוחות האלהיים שבשמים, "שהן מדמין את הצורה ליוצרה" (קהיר שם) — את האדם ליוצרו (ובלשון נקיה והפוכה), וכלומר, שמדמין דמות גבורה של מעלה לצורת אדם, וכמו — שנאמר — בדברי דניאל בהסבירו שמיעת קול דברי ה' אליו, במשל: "ואשמע קול אדם בין אולי" — הקול יוצא מבין הנהר "אולי", הרי מדמה קול ה' כקול "אדם", ורבי יהודה ברבי סימון אמר, מהבא — מן המקרא הזה מכבאר ומפורש יותר שהנביאים מדמים מראה כבוד ה' לאדם, שכתוב בדברי יחזקאל בהסבירו איך ראה דמות ה' על כסא כבודו, במשל: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", שלא נתן משל על קול כלבד אלא על מראה ממש, כביכול, ועל כן ידרש כאן בדברי שלמה: "חכמת אדם תאיר פניו" על הקב"ה, וכאמור: "ועז פניו ישונא", זה הקב"ה, שהוא משתנה ממדת הדין למדת רחמים — מפנים וזעפות לפנים שזחקות (שמו"ר מה, ב. עיי"ש) — לישראל, בחפילות הצדיקים, כמו שעשה למשה במדבר (עיי"ש), ובכל דור ודור.

"דבר אחר: "מי כהחכם יודע פשר דבר, חכמת אדם תאיר פניו, ועז פניו ישונא", "החכם" — זה משה, דכתיב ביה (משלי כא, כב): "עיר גבורים עלה חכם והוריד עז מבטחה", שעלה לשמים אל בין המלאכים והוריד לנו משם את התורה, והוא חכם התורה לישראל: "ומי יודע פשר דבר" — זה משה — שפשר — שפטר ופירש — תורה לישראל" (קהיר שם, שם, ה), כל דבר ודבר כפי שפירש לו הקב"ה בסנינו; "חכמת אדם תאיר פניו" — זה משה, שהאירו פניו משקיבל תורה מפי הגבורה, כמו שנאמר בו (שמות לו, כט—לח): "ויהי בודת משה מהר סיני ... קרן עור פני משה" (פס"ר יד, י), וכאשר — אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי: על כל דבר ודבר שהיה אומר הקב"ה למשה — שהוא מטמא, "היה" (קהיר שם) — אומר לו — דין — טומאתו וטהרתו — כאחד, כגון בפרשת "שמיני", בפרשת בהמה טהורה וטמאה, שאמר לו (ויקרא יא, ח): "ובנבלתם לא תגעו, טמאים הם לכם", ואמר שם (יא, כו—כח): "כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב, והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב", וכן בשאר כל הפרשיות שם, ובפרשת "תזריע" ובפרשת "מצורע", בכל פרשת טומאה לימדו מיד מה היא טהרתה, ורק — כיון שהגיע לפרשת "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", שהמת מטמא את החי, לא אמר באותו מעמד ולא הזכיר באותה פרשה כמה

אָמַר לוֹ מֹשֶׁה רַבּוֹנָא טִהַרְתּוֹ לֹא הִשְׁבִּיבוּ בֵּין שֶׁהִגִּיעַ לְפָרְשַׁת הוּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁ לִי אִם נִטְמָא בְּמָה (כמדבר יט, יז) וְלִקְחָא ה. רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ דְּבָרִים יִצַר הָרַע מִשׁ וְכִלְאִים וְשִׁעִיר הַמִּטָּע

יטהר טמא מת את עצמו, ומ נטמא זה — כמת, במה ח שעה נתכרכמו פניו של כ הוא דכתיב" — כאן בדברי ע כיון שהגיע לפרשת פרד שפרשיות "אמור אל הכהנים הפרשיות שאמר לו הקב"ה ב שפרשת "אמור אל הכהנים" אדומה" באחרונה אמר לו, וא לך: "אמור אל הכהנים תהא טהרתו", לא השבתי — טהרתו, כאמור כאן בפו כלי, ולקח אוזב וטבל במים אינ שוב פני משה בשמע דבר ו התורה" — שהיתה לו עד ה. "זאת חקת התורה", ו וכאשר — רבי יהושע דסנ אשר — יצר הרע — ש שהתורה "אינה אמת, כי מה ת בהן "חקת", כלומר, "אני ה אשת"אח — להנשא אחרי ששניהם אסורים הם בעיקרם, אדומה — שמי אפרה מטה מסית היצר לחשוב שאין בא

מסורת המדרש
 ה. ארבעה דברים
 יצה"ר משיב עליהן
 הנחומא כאן ז. תניי כג.
 פס"ר פי"ד, יב. פד"כ
 פ"ד לת' יליש אחרי
 תקעו. כאן חשנט. ע"ן
 תר"כ אחרי פ"ג. ט.
 זכא טז. הנחומא
 משפטים ז.

אמר לו משה רבונו של עולם אם נטמא זה במה תהא
 טהרתו לא השיבו באותה שעה נתפרכמו פניו של משה
 כיון שהגיע לפרשת פרה אדמה אמר לו הקדוש ברוך
 הוא באותה שעה שאמרתי לך 'אמר אל הכהנים' ואמרת
 לי אם נטמא במה תהא טהרתו לא השבתיך זו טהרתו
 (במדבר יט. יז) 'ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת'.

ה. רבי יהושע דסקנין בשם רבי לוי אמר ארבעה
 דברים יצר הרע משיב עליהן דכתיב בהן חקה אשת אה
 וכלאים ושעיר המשתלח ופרה אדמה אשת אה דכתיב

יטהר טמא מת את עצמו, ומשמע משה כן מפי הקב"ה, אמר לו משה: רבונו של עולם, אם
 נטמא זה — במת, במה תהא טהרתו? והקב"ה — לא השיבו — "דבר" (קה"ר שם); באותה
 שעה נתכרכמו פניו של משה — הצהיבו, כגון פרה ה"כרכם", מרוב חוורון וצער ובושה, "הדא
 הוא דכתיב" — כאן בדברי שלמה: "ועז פניו ישונא" (פס"ר שם), "נשתנו" (קה"ר). לרעה, פניו, עד —
 כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה, שהתניית מי אפר שריפתה מטהרת את טמא המת מטומאתו,
 שפרשיות "אמור אל הכהנים" ופרשת "פרה אדומה" זו, לא נאמרו לו בהר סיני, אלא משמנת
 הפרשיות שאמר לו הקב"ה ביום שהוקם המשכן כמדבר סיני, בראש חדש ניסן (גיטין ס. ע"יש), אלא
 שפרשת "אמור אל הכהנים" נאמרה לו בתחילה, ואחר כך שאר הפרשיות האחרות, ופרשת "פרה
 אדומה" באחרונה אמר לו, ואז — אמר לו הקב"ה: "משה" (קה"ר שם). באותה שעה שאמרתי
 לך: "אמור אל הכהנים ... לנפש לא יטמא בעמיו", ואמרת לי: "אם נטמא — זה — במה
 תהא טהרתו", לא השבתיך — "ולא אמרתי לך דבר" (קה"ר שם). ומעתה אני מודיעך: זו — היא
 — טהרתו, כאמור כאן בפרשה: "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל
 כלי, ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה ... על הטמא ... וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב", והאירו
 שוב פני משה בשמע דבר ה', והוה: "זאת חקת התורה", "זאת" — שציפתה לדעת מהי "חוקת
 התורה" — שהיתה לו עד עכשיו כחוקה (רד"ל).

ה. "זאת חקת התורה", הכתוב קודא למעשה פרה אדומה "חקה", דבר שאין בדעת אדם להכנינו
 וכאשר — רבי יהושע דסקנין, בשם רבי לוי, אמר: ארבעה דברים — הם, ממצוות התורה,
 אשר — יצר הרע — שכלב אדם — משיב עליהן — "תשובה, להטעות את ישראל ולומר
 שהתורה "אינה אמת, כי מה תועלת בכל אלו, לכך" (רש"י ביזמא טז.) — בארבעתם הוא — דכתיב
 בהן "חקה", כלומר, "אני ה' חקקתיים, ואין לך רשות להרהר בהן" (גמ' שם), "ואלו הם" (תנח"ו כאן, ז):
 אשת-אח — להנשא אחרי מות האב — הבעל, לאחיה, וכלאים — בבגדים, צמר ופשתן יחדיו,
 שניהם אסורים הם בעיקרם, להנשא וללבוש, ושעיר המשתלח — לעזאזל, ביום הכפורים, ופרה
 אדומה — שמי אפרה מטהרים בהזיתם מטומאת מת, שמאחר ויש בהם, בארבעתם, דבר והיפוכו,
 מסית היצר לחשוב שאין באלה תועלת, ח"ו, כשום מקרה: "אשת אח" — דכתיב — בתורה:

מסורת המדרש

לא תלבש שעטנו וכי עינין מטיילתא יתרו בחדש פ"ד (זכור את יום השבת) ספר תעא רלג יבמות ה' וסדין בצעיות מותר ראה שבת מה עדיית פ"ד י עיני מנחות מ ויקרא כב י דביו פ"ד מ שהשיר פ"א טו א ע"ע ספר תעא רלג כל העוסקים בפרה מטמאין לעיל סימן א ושי"י

(ויקרא יח, טז) 'עֲרוֹת אִשֶׁת אַחִיךָ וְגוֹ' וּבִלְא בָּנִים (דברים כה, ה) 'יִבְמָה יִבֵּא עָלֶיךָ וְכָתִיב בְּעֲרוֹת אִשֶׁת אָח (ויקרא כ, כב) 'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְכָל־אִיִּם (דברים כב, יא) 'לֹא תִלְבַּשׁ שֵׁעִטְנֹךָ וְסָדִין בְּצִיצִית מִתַּר וְכָתִיב בָּהּ חֻקָּה (ויקרא יט, יט) 'אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּכָתִיב (שם טז, כו) 'וְהִמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעֹזָאזֵל יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְהוּא עֲצָמוֹ מִכֶּפֶר עַל הָאֲחֵרִים וְכָתִיב בָּהּ (שם שם, לו) 'וְהִיִּתָּה זֹאת לְכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם פֶּרֶה מִנִּין דְּתַנָּן (פרה ד, ד) כָּל הָעוֹסְקִין בְּפֶרֶה מִתְחַלְּהָ וְעַד סוּף מְטַמְּאִין בְּגָדִים וְהִיא גּוֹפָה מִטְהַרֵּת בְּגָדִים וְכָתִיב בָּהּ חֻקָּה 'זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה' L

ו. (יט, ב) 'וַיִּקְרָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר לְמַגְלָה טַעַם פֶּרֶה אִו (תהלים עה, ג) 'פִּי אֵי (זכריה יד, ו) 'וְהִיִּתָּה פִּי 'יקפאון' כְּתִיב דְּבַר לְהִיּוֹת צוֹפִים לְעוֹן (ישעיה מב, טז) 'וְהוֹלֵךְ שֵׁם, שֵׁם 'אַלְהָ הַדֶּבֶךְ כְּתִיב כָּאֵן אֱלֹא

— "חקה", כאמור כאן (סוסי א).

ו. "ויקחו אליך פ חנינא: אמר לו הקב"ו זו, אבל לאחר — היא המלך ברוב חכמתו לא עו ב"ר סו, ב. במתן תורה: אותו "מועד" שנאמר — ל הגאולה העתידה לבוא, א להבין שהם ישרים ולא ו הימים מפי הנביא: "וזה היא נקראת אבל — "ארמית" "יצופו" (ראה במ "אור" (נמי שם). תורה — הזה, עתידים — הם מתחת לפני כסופים ומתג ומתגלה (כרש"י בגמ' שם ישראל לראות מה שעני ומתחיל לצפות ולראות "והולכתי עורים ברו למישור", שיפקח או הק רסא: עיני"ש). שלא היו בסמוך ומיד: "אלה ז בלשון עתיד, כמוסב על ולא עזבתים", בלשון עו

"ערוות אשת אחיך לא תגלה", שלא ישא אדם את אשת אחיו אפילו לאחר מות אחיו. והיא בכלל כל "ערויות" שאסרה תורה, שלא ישא אדם, מקרובותיו, ובלא בנים — אם מת האב והשאיר אשה אחריו, אמרה תורה: "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו, לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה", ועל זה יצר הרע מסית לומר "אם כשאין בנים אין אסורה, אין טעם לאסרה כשיש למת בנים", וכתוב — לכן — בערות אשת אח (ויקרא כ, כב): "ואיש אשר יקח את אשת אחיו ... עירויים יהיו, ושמרתם את כל חקתי", שהגם כי "כל חקתי" מוסב אל כל "הערויות" האמורות שם למעלה מכן בפרשה, שהינן "חקות" (עינין יומא שם), וכבפרשת "אחרי מות", שהכתוב קורא להן כן ואומר לפנין (ויקרא יח, ה): "ושמרתם את חקתי", ואחריהן (שם שם, כו): "ושמרתם אתם את חקתי", כאן סמך הכתוב "אשת אח" אל "חקתי", ביהוד, לומר לך שלא תהרהר אחר "חקה" זו, וכאמור: "וכלאים" — שנאמר בתורה: "לא תלבש שעטנו, צמר ופשתים יחדו", וסדין — של פשתן, שהוא עשוי להתעטף בו כמלבוש לאיש, שהוא חייב — בציצית — כשיש לו ארבע כנפות (עדיית ד, י), והציצית של צמר, בזמן שיש "תכלת", שהוא צמר כבשים צבוע בדם חלזון, שבמקרה זה מצות "עשה" של ציצית רוחה את "לא תעשה" כל כלאים בבגד (עינין מנחות מ). סדין זה בפשתנו וצמרו — מותר — בלבישה, וכתוב ביה — לכן — "חקה", באיסור לבישת כלאים: "את חקתי תשמרו, בהמתן לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים, ובגד כלאים, שעטנו, לא יעלה עליך", לומר שלא תהרהר אחר "חקה" זו: "שעיר המשתלח" — דכתיב: "והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה", השעיר הזה מטמא את העוסק בו, והוא — השעיר — עצמו מכפר על האחרים — על כל ישראל כולם, "לטהרם" מכל חטאתם, כאמור שם בפרשה, הכי הוא "מטמא" והוא "מטהר", וכתוב ביה — לכן — "חקה", כמעשה עבודת יום הכפורים: "והייתה זאת לכם לחקת עולם, לכפר על בני ישראל מכל חטאתם, אחת בשנה", לומר שלא תהרהר אחר "חקה" זו: "פרה"אדומה" מנין — שגם היא בארבעה האלה, דתנן — ששינוי במשנה: "כל העוסקין בפרה — האדומה — מתחילה ועד סוף, מעת שריפתה ועד הזיית מי אפרה, טמאים הם בכך עד שהם — מטמאין בגדים" — שהם לבושים בשעת מעשה, וכאמור בה בתורה (עיי"ש), והיא גופה — אינה עשויה אלא להיות — מטהרת בגדים — ואדם, מטמאת מת, "מטהרת טמאים ומטמאה טהורים", וכתוב בה — לכן

להם אף בלי תפלה. וזהו הטעם שלא התפללו ליתן להן מים ורק באו דרך מריבה, שבאם התפללו שוב לא היו יודעין אם תפלתם פעלה וזאת או אף בלי התעוררותם ניתנו להם המים, ודפח"ח. ועל אופן זה יש לפרש מאמר משה רבינו ע"ה, דמרע"ה רצה דוקא שזכות ישראל תגיע להשפיע להם כל טוב ולשאת את עונם, שבאם איננו ע"י זכות ישראל איננו דבר של קיימא, וכל דאכיל מן חברי' בהית מסתכל ב'י' (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), וכל בריאת העולם ובריאת הנשמה לעוה"ז הכל הוא כדי לשבוע מפרי מעשיהם, וגם בלי הנהגת מדה במדה יש קטרוג שיושפע גם לאומה"ע, ומרע"ה רצה דוקא שיהי' לישראל לבדם ואין לזרים אתם, כמו שאמר וביקש אח"כ ונפלינו אני ועמך וגו', וע"כ מסר נפשו על הדבר הזה ודיבר לשם הוי' ב"ה לנוכח ועתה אם תשא חטאתם, היינו שהשם הוי' ב"ה ישא את חטאתם, ואם אין היינו שאין ישא חטאתם מחני נא וגו' ויצטרפו זכותיו לזכות כלל ישראל אולי בזה יוכו שתהי' ההנהגה מדה במדה, כי או יהי' להם רב זכות להשפיע להם כנ"ל בשם הוי' ב"ה, אמן:

74

במד"ר (פ' חקת) אמר רב יהושע דסכנין בשם ר' לוי על כל דבר ודבר שהי' אמר הקב"ה למשה אמר לו טומאתו וטהרתו, כיון שהגיע לפרשת אמור אל הכהנים אמר לו משה רבש"ע אם נטמא זה במה תהי' טהרתו לא השיבו, באותה שעה נתכרכמו פניו של משה, כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה אמר לו הקב"ה באותה שעה שאמרתי לך אמור אל הכהנים אמרת לי אם נטמא במה תהי' טהרתו לא השבתיך זו טהרתו ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, עכ"ל. והמאמר פלאי, מה גם שכבר נאמרה לפרשת פרה אדומה במרה, וכבר דיברו בזה המפרשים:

ונראה דהנה פרה אדומה היא היפוך מכל הקרבנות, שבכולם נבחרים לגבוה הבשר והדם שבהם חלקי הון שמלובשת בהן הנפש הטבעית והצימחת, והאפר שהוא

הפסולת נדחה לחוץ אחר שנתבררו ממנו כל חלקי הטוב ונשאר אפר שאינו עושה פירות, ומזה נתברר עוד מה שהי' בו רושם עכ"פ מחלקי הון, וזהוהי תרומת הדשן, והשאר מוציאין אותו אל בית הדשן, ובפרה אדומה הוא להיפוך שנבחר ונברר רק האפר לבד והשאר נשרף ונכלה בחוץ, ונראה בטעמו של דבר מפני שתכלית כל קרבן היא כי הרצון והתשוקה שבאדם לדברים גשמיים יהפוך אותם לעבודת ה', וכמ"ש הוזה"ק שיצה"ר נצרך לחזו"תא דשמעתא וממנו תקיש על השאר, וזהו עבודה שלמה של אתהפכא חשיכא לנהורא ומיריא למיתקא, וזה הפירוש (ברכות נ"ד), בכל לבבך בשני יצריך, אך האפר שאינו עושה פירות לעומתו היא באדם מדת העצבות והעצלות שהם מיסוד העפר כמ"ש הרח"ו בשער הקדושה, זה נדחה לחוץ, שזה איננו נהפך להקדושה, שהקדושה היא שמחה וחדוה, וידועה קושית הוזה"ק (ח"ג ח') בר נש דחטי קמי מארי' ועבר על פקודיו ואתי לקרבא קרבנא ולתקנא גרמי' ברוח תבירא ברוח עציבא בעי לאשתכחא ואי בכי שפיר מכלא הא שמחה הא רננה לא אשתכחא אלא במאי אתתקן בהנחו כהני וליואי דהא אינון אשלימו שמחה ורננה בניגני' וכו', היוצא מדברי הוזה"ק שבלתי שמחה אי אפשר להתקרב לקדושה אלא שבבעל תשובה מועילה השמחה והרננה שבכהנים ולויים, והנה בפרה אדומה שנבחר רק האפר שלעומתו באדם היא מדת העצבות, היינו משום שמצרפו למים חיים כמאה"כ (ירמי' י"ז) מקור מים חיים את ה' והיינו כמאה"כ (משלי י"ד) בכל עצב יהי' מותר, ששבירת הלב המביאה אח"כ לידי שמחה וחיות זו נרצה, אבל לא שהתכלית היא העצב רק המותר והשמחה והחיות והתלהבות הם התכלית, וזה שהוא טהרה על טומאת מת, שהטומאה היא כשמה להפיל תרדמה על אנשים להיות כאבן דומם וכבשר המת שאינו מרגיש באיזמל, וכל המעשים יהיו בקרירות בלי שום חיות, והטהרה לזה להמתיק הדברים בשורשן, היינו אפר פרה עם מים חיים וכנ"ל, ולהתחיל

בעבודה מחדש בהתלהבות יתרה, וזה ששאל משה אם נטמא זה במה תהא טהרתו, היינו כהן שכל מהותו הוא שמחה וחדוה וכבוזה"ק (ח"ג ח'), הני"ל שמחה בכהנא אתקיים בגין דהוא רתיקא מן דינא תדיר וכהנא בעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן יתיר מכל עמא, א"כ טומאת מת היא היפוך מהותו לגמרי, ואולי מטעם זה מוזהר על טומאת מת, והשב משה שע"י טומאת המת נתקלקלה מהותו לגמרי ואין לו טהרה ע"י אפר פרה כישראל, שמשה חשב שאפר הפרה הוא טהרה רק מצד האפר שבו שהוא שברון רוח ולב, וכמו כלי חרס ששבירתן מטהרתן, אך אין זה עביר כהן דבעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן, וזה שהשיב לו ולקחו לטמא וגו' ונתן עליו מים חיים וגו', שהטהרה היא מצד המים החיים, ע"ל היא טהרה גם עבור כהן, והבן:

תשא ופרה שנת תרע"ב

יש להתבונן בפרשת הכיור שלא נכתבה בין הכלים אלא אחר פרשת שקלים, וגם מקומו הקבוע של הכיור בין אוהל ובין המזבח אף שמשוך כלפי דרום, מ"מ לפי דרך הפשוט יותר יצדק אם הי' לפני המזבח במזרח:

ונראה דהנה בתרגום יונתן (פ' פקודי) דהכיור רומז לתשובה, וכן הוא בפשיטות דרחיצת ידים ורגלים רומז להכתוב (ישעי' א') רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני וגו', והנה תשובה מעומקא דלבא לאיש המטונף בעבירות קשה מאד, כי (יומא ל"ט), עבירה מטממת לבו של אדם ואינה מניחתו לעשות תשובה, וצריך סיוע מזכות הרבים, וע"כ (שם פ"ו): יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, כי יש לכולם חלק בתשובתו, אבל מאחר שתטא ממילא נעשה נבדל מכלל ישראל, וכמו שארץ ישראל מקיאה את עוברי עבירה כדכתיב (ויקרא י"ח) כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, כן היא כנסת ישראל למעלה, אבל העצה היעוצה שלא להשגיח על שום דבר רק לאגד עצמו עם הצבור כמ"ש ויעשו כולם אגודה אחת לעשות

בעבודה מחדש בהתלהבות יתרה. וזה ששאל משה אם נטמא זה כמה תהא טהרתו. היינו כהן שכל מהותו הוא שמחה וחדוה וכבוה"ק (ח"ג ח'). הנ"ל שמחה ככהנא אתקיים בגין שהוא דחיקא מן דינא וכהנא בעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן יתיר מכל עמא, א"כ טומאת מת היא היפוך מהותו לגמרי, ואולי מטעם זה מוזהר על טומאת מת, וחשב משה שע"י טומאת המת נתקלקלה מהותו לגמרי ואין לו טהרה ע"י אפר פרה כישראל, שמשחח חשב שאפר הפרה הוא טהרה רק מצד האפר שבו שהוא שברון רוח ולב, וכמו כלי חרס ששבירתו מטהרתו, אך אין זה עובד כהן דבעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן, וזה שהשיב לו ולקחו לטמא וגו' ונתן עליו מים חיים וגו', שהטהרה היא מצד המים החיים, ע"כ היא טהרה גם עבוד כהן, והבן:

תשא ופרה שנת תרע"ב

יש להתבונן בפרשת הכיור שלא נכתבה בין הכלים אלא אחר פרשת שקלים, וגם מקומו הקבוע של הכיור בין אוהל ובין המזבח אף שמשוך כלפי דרום, מ"מ לפי דרך הפשוט יותר יצדק אם ה"ל לפני המזבח במזרח:

ונראה דהנה בתרגום יונתן (פ' פקודי) דהכיור רומז לתשובה, וכן הוא בפשיטות דרחיצת ידים ורגלים רומז להכתוב (ישעי' א') רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני וגו'. והנה תשובה מעומקא דלבה לאיש המטונף בעבירות קשה מאד, כי (יומא ל"ט.) עבירה מטממת לבו של אדם ואינה מניחתו לעשות תשובה, וצריך סיוע מזכות הרבים, וע"כ (שם פ"ו:) יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, כי יש לכולם חלק בתשובתו, אבל מאחר שחטא ממילא נעשה נבדל מכלל ישראל, וכמו שארץ ישראל מקיאה את עוברי עבירה כדכתיב (ויקרא י"ח) כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם; כן היא כנסת ישראל למעלה, אבל העצה היעוצה שלא להשגיח על שום דבר רק לאגד עצמו עם

רצונך בלבב שלם, ואף שעדיין מצואתו לא רחץ, מ"מ מאחר שהוא נתון את לבו להיות בכלל האגודה של צבור שוב אין כלל ישראל מקיאה אותו, וכמו החלבנה בסממני הקטורת, וזהו הענין בשקלים שכל ישראל עושין אגודה אחת להתחיל מחדש בעבודה, ואז זכות הרבים מטייעת לו שיהי' ביכלתו לעשות תשובה ולהתרחץ מטנופת של מעשיו כדכתיב רחצו הזכו וגו' כנ"ל:

אך כ"ז הוא אם האדם יודע בעצמו שהוא עומד מבחוץ, וכמו גר שבא להתגייר, אם אימר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו כבש"ס יבמות (מ"ז), וזה עצמו מרומז בחלבנה, דהנה יש להבין בסממני קטורת שהם אחד עשר, וידוע שכל עשרה הוא בקדושה ומספר י"א הוא בחיצוניות כמספר י"א ארורים, ולמה בקטורת שהיא מהיותר נכבדים שבקרבת כדכתיב (משלי כ"ז) שמן קטורת ישמח לב יהי' המספר י"א סממנים, אך יש לומר דבטל כמאן דליתא, וחלבנה בפני עצמה ריחה רע אלא שבטלה לעשרה סממנים שריחן טוב, ע"כ שוב אין כאן אלא עשרה דחלבנה בטלה לגביהו ובטל כמאן דליתא, וכ"ז אם אינו נחשב ליש בפני עצמו אלא שבטל לאינך, אבל אם נחשב ליש בפני עצמו שוב אינו מתקבל:

והנה זה עצמו מרומז במקום הכיור, שמקומו בין מזבח לאוהל מועד רומז שבלתי אפשר לבא אל הכיור הרומז לתשובה אלא באמצעות המזבח שהוא רומז לכנסת ישראל כנודע, ויש בזה רמז במשנה דש"ס תמיד (פ"א מ"ד) אין אדם נכנס עמו ולא גר בידו אלא מהלך לאור המערכה [בכהן שתורם את המזבח שחרית שהולך לקדש את ידיו ורגליו מן הכיור], היינו שאין דרך לבוא לקידוש הרומז לתשובה בנר בידו או בסיוע חברו רק לאור המערכה שהוא רומז לאור של כל כנסת ישראל, ואם הוא חושב את עצמו שיש לו אור שלא מן הכלל כולו רק מצד עצמו שהוא נר בידו, או חברו הפרטי, אין לו כלום והוא כמו חלבנה הבלתי מתבטלת לעשרה הסממנים האחרים:

יררו ממנו
ינו עושה
בו רושם
ת הדשן
תן ובפרה
רק האפר
ונראה
כל קרבן
לדברים
ת, וכמ"ש
דשמעתא
דה שלמה
למיתקא,
בבך בשני
ת לעומתו
לות שהם
הקדושה,
להקדושה,
עה קושית
קמי מארי'
נא ולתקנא
ניבא בעי
הא שמחה
אי אתתקן
לימו שמחה
רי הוזה"ק
ב לקדושה
ת השמחה
רה אדומה
ה היא מדת
למים חיים
חיים את
בכל עצב
ביאה אח"כ
אבל לא
ר והשמחה
וזה שהוא
היא כשמה
כאבן דומם
ניזמל, וכל
שום חיות,
ב בשורשן,
ל, ולהתחיל

ורמז זה יש למצוא גם בטהרת מי חטאת דצריך שיתן מים חיים תחילה לכלי ואח"כ אפר ואח"כ לערב שיהי' המים על האפר. והנה אפר פרה רומז לאיש שכלה ממנו כל רגש טוב, ונמשל לאפר שנשרפו כל חלקי החיות ואינו נשאר כי אם תכלית והזומר בלי חלקי הזן שנמצא בבהמה, ומצד עצמו אין לו תקנה והאפר לבדו אין בו אלא טומאה לבדה שמטמא כדין אפר הפרה, ורק כאשר מצורף למים חיים או מטהר טמאים. והנה מים הם לשון רבים ואינם נמצאים בלשון יחיד, וזה רמז שצריך מים חיים תחילה, כי בלתי אפשר להתתקן אלא ע"י המים הרומזים לציבור, ואח"כ ליתן בהם האפר ולערב שיבואו המים למעלה על האפר, רומז לאיש החוטא שישפיל עצמו כאוהב ותולעת, ושידע בעצמו שאין לו שום תקנה אלא בהבטלו למים שהמים יהיו מקיפין עליו מכל צד, ואז רק אז נעשים מי חטאת הראויים לטהר טמאים:

יש להתבונן בענין שמן המשחה. מהותו ומדתו ופעולתו. הנה בשמים הנותנים ריח הם דברים חריפים ששרשם בקו השמאל, וכן יין יש לו בעצמותו ריח טוב, ושורש יין הוא בכינה קו השמאל, וכינה דינים מינה מתעריץ, אבל שמן שהוא חכמה קו הימין אין בעצמותו ריח טוב, וא"כ הבשמים והשמן יחד היא התכללות קו הימין וקו השמאל, וזה שנאמר בו מעשה רוקח כמ"ש בקטורת, ושם נאמר ממולח טהור קודש, ופירש בספר פנים יפות עפ"י התרגום שפירש מערב דמי קודשא והוא כי חכמה נקראת קודש, וכינה היא בחי' טהור והוא עירוב טהור וקודש עיי"ש. ונראה שכן הי' הענין בשמן המשחה כנ"ל, והוא כולל כל הפכים, וע"כ מדתו הי' הין שהוא י"ב לוגין והוא רומז לוי"ב גבולי אלכסון שהוא התכללות מכל צד, ובזה יובן מה שאמרו ז"ל (הוריות י"א:) שכולו קיים לעתיד לבוא, ואינו מובן למה היצרך לנס זה, ולהני"ל יובן שיהי' המיד באותה בחי' שהיא התכללות מכל צד, וע"כ יובן ענין

המשיחה, שכאשר נדקדק נמצא שכל הדברים הנמשחים בשמן המשחה נשארים בקדושתם לעד. כהנים קדושתם לעד ברית מלח עולם הוא, כדאיתא במכילתא (פ' בא פ"א ד'), וכה"ג שסרח מלקין אותו ומחזירין אותו שנאמר אני הי' כביכול מה אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו, כבירושלמי הוריות (פ"ג ה"א), וכן דוד המלך ע"ה בריתו עומדת לעד ומשיח בן דוד יהי', וכתוב אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ, ופירשו ז"ל (במדב"ר פ' י"ח) זה אהרן ודוד זה מבקש את כהונתו וזה את מלכותו, ומדקאמר שני בני היצהר מחמת שנמשחו בשמן המשחה ש"מ דשמן המשחה קגרים, וזו היתה מהותו של דוד דבכל הרפתקאי דעדו עליו נשאר במדריגתו, והי' תמיד בשירות ותשבחות, ובזה"ק משבח את זה מאד ת"ח עבדא מהימנא כדוד וכו', וכן הוא אומר (תהלים קט"ז) כוס ישועות וגו' צרה ויגון וגו', (שם נ"ו) באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר, ופירש"י על מדת הדין ועל מדת הרחמים אהלל, ונראה דזה עצמו הוא ענין שמן המשחה כנ"ל, וע"כ מלכי ישראל אין מושיחין אותם אלא באפרסמונא דכיא, וכן משכן וכליו שנמשחו בשמן המשחה מבואר בש"ס יומא (ע"ב), עצי שטים עומדים שעומדים לעולם ולעולמים, וכן כל הכלים, ועיין ספורנו (ריש פ' פקודי) ובמדרש (פ' בא) מבואר דהא דלדורות עבודתן מחנכתן, היינו במערה לתוכו מכלי קודש, וא"כ כל קדושת הכלים לעולם נמשכת מכלים שעשה משה שמיחתן מקדשתן, וע"כ אין כלי שרת יוצא לחולין לא ע"י מעילה ולא ע"י פדיון, והכל בסתעף משמן המשחה שכמו מהותו כן נדתו, וכן פעולתו שמקדש דבר הנמשח שיהי' למעלה מכל הפכים שלא ישתנה לעולם כנ"ל:

→ **אך** את שבתותי תשמרו, פירש"י אכין ורקין מיעוטיין למעט שבת ממלאכת המשכן, והרמב"ן הקשה דאדרבה דכל מקום שנאמר אך המיעוט הוא בדבר הנאמר בו, וא"כ המיעוט הוא למעט בשבת ולא למעט במלאכת המשכן, ונראה לפרש עפ"י מה

ששמעתי בשם כ"ק אדמו"ר הכהן זצלה"ה מאלכסנדר בהא שנאמר ט"ו) אך שמח בסוכות, כי אחר ר"ה התקיעות והווידיין נתמלקה ונודמו הישראלי עד שלא נשאר בו אלא לבדה, עכת"ד, וכעין זה יש לפי אכין ורקין מיעוטיין, כי לכל דו ענינים טפלים אליו, וכאשר נאמר להורות שאין מדברים אלא מעצם כמו שהוא בעצמו, וכענין (במדבר ג' את הזהב להעביר את החלודה ככרן שלא ישאר אלא עצם הזהב, וכן אך ביום הכיפורים מכפר לשבים ואינו לשאינם שבים (בש"ס שבועות י"ג), הכיפורים הוא שכל ישראל באים והיא הנקודה הפנימית משם באה אבל מה שבאים לשרשם הוא ע"י והו' אך שאינו מכפר אלא עצם יח"ו הנקודה הפנימית ואם אינו עושה אינו בא אל הנקודה הפנימית, ואן יוה"כ הוא אלא שאינו בא לעצם וכן את שבתותי תשמרו שתשמרו או אבל מ"מ יכול להיות שעם שמיר תבנה ג"כ המשכן והשמירה תהי' חיל, ע"ז נאמר שלא תהי' לך אלא שבת לבדה ואז תגיע לעצם השב לשחק ענין אחר עמה, והוי נמי לשבת שלא ימצא ענין אחר, וכעין הנ"ל?

ברש"י (במדבר י"ט ב') תבוא פרד על העגל, הנה כתיב הראשונות וישבר אותם תחת ההר ז"ל (תנחומא פ' עקב סי' י') שאן מוטב שתדון כפנוי, ולא סאשת א להבין הלוא כבר נעשו כאשת איש התורה, ומה הועיל בשבירת הלוחות דהנה בש"ס שבת (פ"ז), שיבר את מה דריש אמר פסח שהוא אחד, מצוות אמרה תורה כל בן נכר י בו התורה כולה כאן וישראל עאכו"כ, ויש לתמוה הלא מומר בפסח הוא במזיד ולא בשוגג

ששמעתי בשם כ"ק אדמו"ר הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר בהא שנאמר (דברים ט"ז) אך שמח בסוכות, כי אחר ר"ה ויוה"כ התקיעות והוידוין נתמרקה ונדוככה נפש הישראלי עד שלא נשאר בו אלא שמחה לבדה, עכת"ד. וכעין זה יש לפרש בכל אכין ורקין מיעוטינו, כי לכל דבר יש ענינים טפלים אליו, וכאשר נאמר אך הוא לתורות שאין מדברים אלא מעצם הדבר כמו שהוא בעצמו, וכענין (במדבר ל"א) אך את הזהב להעביר את החלודה כברש"י שם, שלא ישאר אלא עצם הזהב, וכן אך שנאמר ביום הכיפורים מכפר לשבים ואינו מכפר לשאינם שבים (בש"ס שבועות י"ג), כי יום הכיפורים הוא שכל ישראל באים לשרשם, והיא הנקודה הפנימית משם באה כפרתם, אבל מה שבאים לשרשם הוא ע"י תשובה, וזהו אך שאינו מכפר אלא עצם יוה"כ שהיא הנקודה הפנימית ואם אינו עושה תשובה אינו בא אל הנקודה הפנימית, ואף שמי"מ יוה"כ הוא אלא שאינו בא לעצם יוה"כ, וכן את שבתותי תשמרו שתשמרו את השבת, אבל מי"מ יכול להיות שעם שמירת שבת תבנה ג"כ המשכן והשמירה תהי' ממלאכת חול, ע"ז נאמר שלא תהי' לך אלא שמירת שבת לבדה ואז תגיע לעצם השבת, ואין לשתף ענין אחר עמה, והוי נמי מיעוט לשבת שלא ימצא ענין אחר, וכעין אך שמח הנ"ל?

וישראל בעגל היו שוגגים ומוטעים כמו שהאריכו בזה הכוזרי והרמב"ן, ועכ"פ אפי' מן הערב רב לא נהרגו אלא שלשת אלפים איש, ואפי' אחר המגפה ומיתת הדרוקן, מן המנין אתה למד שיצאו ממצרים כשש מאות אלף רגלי ואחר שנפלו בעגל כשנמנו היו שש מאות אלף ג' אלפים ה' מאות וחמשים, ואף שנתוספו אותם שהיו בני י"ט ואחר שנתחדשה הקנה בתשרי נעשו בני עשרים, מ"מ אי אפשר שיהיו הנכשלים במיוד במספר רב כ"כ, והיתכן לומר שח"ו כל ישראל מומרים שיהי' ק"ו מפסת, וא"א שמשה כאשר קרב אל המחנה וראה את העגל ומחולות ה' סבור שח"ו רובם מוידין, דא"כ למה הסכים ה' על ידו: ונראה דתנה הרמב"ן בספר המלחמות כתב שהגולין של ס"ת הם רק תשמישי קדושה שהם משמשים לאותיות, וגוף הקדושה אינו נקראות אלא האותיות, ובדוגמא זו הוא האדם, שהשכל והרוחניות שבו הם גופי קדושה והגוף הוא תשמיש קדושה, כי האדם הוא בדוגמת ספר תורה, כאמרם ז"ל (שבת ק"ה) העומד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרף, וס"ת שבלה גונזין אותו אצל ת"ח כבש"ס מגילה (כ"ו), כי הגולין בהתדמות הגוף של ת"ח, והרוחניות והשכל שבו לבד הוא בהתדמות אותיות התורה, ונתינת התורה היתה רק לנפש השכלית שבו שהוא בדומה לה, כמי"ש הרמב"ם (סוף הל' תמורה) שהתורה היא לתקן את הדעות וליישר את כל המעשים, וע"כ אין השוגגין נדחים עפ"י דיני התורה, כי השוגג הוא בלי דעת ובלי השכל, והשכל לא נתקלקל כלל, והתורה לא נתנה אלא לשכל ואינו נצרך אלא לקרבן, וזהו שאמרו ז"ל (ילק"ש ח"ב ר' שני"ח) ששאלו לתורה נפש החוטאת מה דינה ואמרה יביא אשם ויתכפר לה, שמצד התורה שניתנה רק לשכל זה שלא קלקל בשכל אינו נדחה ודי בקרבן: והנה ישראל שאמרו נעשה ונשמע והקדימו עשי' לשמיעה, באו למדריגה שאף הגופים שלהם יהיו גופי קדושה ולא שיהיו

א: שכל
ב: נשאים
ג: עד ברית
ד: פ' בא
ה: ומחזירין
ו: בקדושותי
ז: יות (פ"ג)
ח: דת לעד
ט: שני בני
י: ופירשו
יא: ודוד זה
יב: מקדמך
יג: בשמן
יד: זו היתה
יז: עליו
יח: בשירות
יט: אד ת"ח
כ: אומר
כא: זה ויגון
כב: אהלל
כג: מדת
כד: ענין
כה: אל אין
כו: וכן
כז: מבואר
כח: עומדים
כט: הכלים,
ל: פ' (פ'
לא: ונחנכתן,
לב: כ"ל כל
לג: שעשה
לד: שרת
לה: פדיון,
לו: ונתו כן
לז: שיהי'
לח: כנ"ל:
לט: אכין
למ: מלאכת
לנ: מקום
לו: מר בו
לז: למעט
לח: מה

76 ברש"י (במדבר י"ט ב') תבוא פרה ותכפר על העגל, הנה כתיב בלוחות הראשונות וישבר אותם תחת ההר, ואמרו ז"ל (תנחומא פ' עקב סי' י') שאמר משה מיטב שתדון כפנוי ולא כאשת איש, ויש להבין הלוא כבר נעשו כאשת איש בקבלת התורה, ומה העיל בשבירת הלוחות, ונראה דהנה בש"ס שבת (פ"ג) שיבר את הלוחות מה דריש אמר פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה כאן וישראל מומרים עאכוי"כ, ויש לתמוה הלא מומר דאסור בפסח הוא במיוד ולא בשוגג ומוטעה,

משמשי קדושה, כמו שהם נמשכים אחר הש"י אף בלי הוראת השכל, שזהו הענין של קדימת עשי' לשמיעה כמו שהוא בספרים. והנה זכו לתוספת מעלה מנתינת התורה, שהרי נתינת התורה היא לשכל לבד, כמו שהתורה היא ענין שכלי לבד, ומה שנכתבת על הקלף זה הוא מה שהאדם כותב ומן השמים לא ניתן רק שכלי ולא דבר הנרגש. ובהקדמת עשי' לשמיעה שגם הגופים נעשו גופי קדושה זכו נמי להשיג מן השמים דבר הנרגש, והוא שני לוחות הברית, והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות. וע"כ אף כי מדיני התורה אין השוגג העושה בגוף לבד בלי הוראת השכל נדחה, מ"מ מן המעלה הגדולה שהשיגו ישראל ע"י הלוחות שנתן גם לגופים שיהיו גם מעצמם קודש ונמשכים אחר הש"י כחמה זלבנה שלא ישנו את תפקידם, מן המעלה הזו נדחו גם השוגגין ומוטעין, שהרי שוב אינם נמשכין אחר הש"י בלי הוראת השכל, ואינם ראויים ללוחות הברית, וזה שאמרו ז"ל במדרש אבותם נעשה שמרו נשמע, שמעלת נעשה אבדו.

ולפ"י שפיר הקי' שדן משה מפסח שמזידין נדחין מפסח, ואף שעדיין לא עלו ישראל אז במעלה שעלו בשעת מ"ת ואמרו נעשה ונשמע, ולא היו נמשכין אחר הש"י בלי הוראת השכל עדיין, ומ"מ כאשר נתנכרו מעשיו לאביו שבשמים במזיד נדחה מפסח, התורה כולה כאן, שבלוחות, נכלל הכל גם תכלית כוונת התורה שיהי' גם גופו קודש, וישראל מומרים, היינו לעומת מעלת הלוחות שצריך שיהי' נמשך לרצון הש"י אף בלי הוראת השכל נקראו גם השוגגין ומוטעין מומרים, כמו שלעומת מעלת התורה נקרא מומר רק במזיד, כן הוא לעומת מעלת הלוחות נקרא מומר גם שוגג ומוטעה, כי מלת מומר הוא מלשון חילוף, כמו לא יחליפנו ולא ימיר אותה, וכל החילוף ממה שראוי להיות נקרא מומר, ולגבי דיני התורה לא נקרא חילוף ממה שראוי להיות אלא במזיד שהשכל נתחלף, אבל הגוף כעצמו בלי הוראת השכל בלא"ה איננו

צריך להיות כ"כ בקדושה, אבל לגבי מעלת הלוחות שגם הגוף צריך להיות גופי קדושה, שוב גם השוגג ומוטעה נקרא מומר שהוא חילוף ממה שראוי להיות, ולפ"י שפיר מובן התועלת ששייבר הלוחות מוטב שידונו כפנוי ולא כאשת איש, שמחמת קבלת התורה בלא"ה אינם נדחין אלא הטענה היתה עליהם מחמת מעלת הלוחות, ובאשר לא נתנם להם יש עליהם התנצלות במה שלא הגיעו למדה זו בשלימות, ואלמלי הי' להם הלוחות לא באו לכלל טעות, כמו ענין פנוי:

ולפ"י יש לפרש הא דפרה אדומה היא כפרה על מעשה העגל. דהנה כבר אמרנו דפרה אדומה משונה משאר קרבנות, דשאר קרבנות הכוונה להקריב חלב ודם שהם חלקי החיות של הבהמה, ובפרה אדומה הכוונה על האפר שהיא תכלית חלקי החומר המיוחס לשפל שביסודות שהוא יסוד העפר, והוא תיקון על חלקי החומר שבאדם שיהי' גם מצד עצמו נרצה אף בלעדי השכל, אך רק ע"י צירוף המים החיים הרומזים לתורה, היינו שאף שאבדו נעשה שהחומר מצד עצמו יהי' נרצה, מ"מ ע"י שהוא משקיע עצמו בתורה התורה מהפכת טבעו לאט לאט עד שנעשה גם גופו שכלי, וכאשר זה הי' ענין הלוחות השניות שהיו מעשה משה רק כתובים באצבע אלקים, ומ"מ אינו דומה ל"ס"ת שהוא תשישי קדושה כנ"ל שהכתב מונח על הקלף, והקלף והכתב הם שני דברים, אבל לוחות האבן שהיו האותיות חקוקים בהם, הרי הלוחות והכתב דבר אחד ממש, ואינו הרכבה שכנית לבד, רומז שע"י שאדם חוקק דברי תורה בתוך לבו יכול להעשות הוא והתורה דבר אחד ממש, ולב האבן בהפך ממש ללב בשר, וזה עצמו הוא ענין אפר הפרה משוקע במים החיים, וזה ענין ההפטורה ורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, וכן והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, ומכאן שזה הוא ענין אפר הפרה, וע"כ הוא תיקון בצד מה על חטא העגל שאבדו נעשה, שהכוונה שהחומר גם מצדו לבד יהי' נרצה:

L

ויזר על פני המים וישק את ב פירש"י נתכוון לבודקם כסו הענין דמים המאררים כאשר נג האלות הכתובות בספר, וכאשר המים, אם נטמאה ונשתאבו בה נ או האלות בבחי' מצא מין את מי ונדבקו בה ועשו בה חורבן ושן אם טהורה היא ונקטה ונורעה וזו הפסולת שהיתה נמצאת בה מה גם זו שיצא עלי' שם רע, ושע הכתוב טמאה כבירושלמי, נמשכת והיא נשארה נקי' ביותר, כי לעוי נגרר אחר הרוב, ע"כ ונורעה וזו בכאן שבדקן כסויות, כי העגל כחות מצד השמאל, ובאשר הי' בו כל כחות הרע וכל כחות חורו וכאשר ניתן עפר שריפתו ע"פ הו במים כחות חורבן האלו, וכשבאו לתוך גוף טמא מטומאת ע"ז אלא עדים ובלוי, התראה או אפי' בלבד כפי חלוקי הגרסאות במד מין את מינו ונדבקו בו כחות שמת בהדרוקן:

ולפ"י יובנו דברי רש"י (ריש בשם ר"מ הדרשן וזו נטהרו באפרו וכו', ולכאורה אינו טהרה באה להם ע"י אפרו א הדרוקן, ודוחק לומר דקאי על שנתקיים בהם ובערת הרע מקר הכלל טהור, כי אין המשל דוג אך לפי הנ"ל יובן שגם כאן הי' שנא' ונקטה ונורעה ורע, שמעט בה נמשך ויצא ממנה ונדבק במ הענין גם כאן, שמי שלא נטמא במעשה ולא שמח בלבו, אלא נקה מעון מחמת שלא מיתה ו היו המים לתועלת ולטהרה, ו שהי' בו נמשך ונדבק במים, נשארו נקיים וטהורים ממש כע כי המיעוט נגרר אחר הרוב ולפ"י דרכנו זה יש להעיר גם הפרה המטמא טהורים ומט כי הואיל שאתה מקישו תקישו

21

והנה פרה אדומה טודה עמוק מאד, ואף שלמה המע"ה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ונאמר למרע"ה לך אני מגלה טעם פרה ולאחרים חוקה ובחוקת הפסח לא מצינו זה, מה גם שעיקר מצות הפסח טעמו מפורש בקרא ואמרתם זבח פסח וגו' אשר פסח על בתי בני ישראל וגו' אלא שבמצוות הפרטיות שבפסח נאמרה חוקה, נראה שהכוונה על דרך גזירת המלכות כנ"ל שהכוונה להיות נמשך אחר ציווי השי" מפתא עול מלכות שמים, ואולי בכח הפסח נכנסה בהם מדה זו, וכתוב (ירמי' ב') וזכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, כי באשר שכל העשי' והעבודה היתה מחמת עול מלכות שמים נמשך מזה שבטלו דעתם לגמרי לרצון השי"י, ויש לומר כי שתי בחינות החוקים הם נגד שני ה"הין שבשם הוי' ב"ה, ויצדק הלשון שתי מטרונות דומות:

ולכאורה מפאת האדם דומה שחוקת הפסח גדולה, שממנה השיגו ישראל אמונה ובטחון כנ"ל, אבל באמת גדולה חוקת הפרה שאוכלי הפסח צריכין לה, היינו שכל מה שבאו או ישראל לידו מדה זו שבלילה הזה נפתח לישראל אור גדול מחמשים שערי בינה, כמ"ש בזה"ק שלכן נזכרה בתורה חמשים פעמים יציאת מצרים להורות דהאי יובלא אפיק לון ממצרים, ובהאיר האור הזה שהוא למעלה מהטעם השיגו ישראל מה שנתבטלה הישות שלהם, ובוה נעשו ראויין לאכול על שולחן ממ"ה הקב"ה, ולולא זה לא היו יכולים לבוא לידי ביטול היש ולסמוך אתכא דרחמנא, ולקבל עליהם עול מלכות שמים שלמה לקיים לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה:

כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, ובמדרש וברשי' מדברים כאן גם מתורה שבע"פ, ויש להתבונן מדוע לא נאמר כן בלוחות הראשונים, ונראה לפי מה שכתבנו למעלה דהלוחות הראשונות באשר גם

הלוחות היו מעשה שמים היו פועלים לוכך גם את גוף האדם לעשותו כולו שכלי, וע"כ יש לומר כמו דאיתא במדרש שיר השירים בעשרת הדברות שהי' הדיבור מדבר כך וכך מצוות יש בו כך וכך קלין וחמורין, והיינו שבאמת נכלל בכל דיבור ודיבור כמה וכמה מצוות עד שבעשרת הדברות נכללו כל תרי"ג מצוות, כן בודאי בתורה שבכתב בכל מצוה ומצוה הכתובה נרמזו בה כל הלכותי' הניתנין ע"פ, אלא שהגוף הוא מסך מבדיל שלא להבין מתוך הנכתב, ונצרך למסור פירוש כל מצוה בע"פ, כגון צורת התפילין והלכותיהן וכדומה, וזוהי תורה שבע"פ, אבל אם לא נשתברו הלוחות הי' הגוף כולו שכלי ולא הי' חוצץ בפני השכל להבין מתוך הנכתב כל הלכות מכל מצוה ומצוה, ולא הי' נצרך למסור הפירוש ביחוד:

לכי קרן עור פני משה, נראה כי בפעם הראשונה ברדתו מן ההר לא קרן עור פניו, דאל"כ מדוע לא יראו אז מגשת אליו, ואם באמת הי' גם אז קירון פניו, שוב לא נתחדש להם דבר ומדוע נתייראו עתה, ונראה דענין קירון עור פניו הוא אור החורר מזיו השכינה כמו שרואין במראה מלוטשת אור הנר העומד נגדה, ומובן שזה תלוי בליטוש המראה אם היא מלוטשת יותר מאירה יותר, וע"כ יש לומר שבמה שאמר מחני נא מספרך ומסר נפשו עבור כלל ישראל, עבור זה עצמו שב גם גוף שלו מלוטש ומאיר ביותר, מה שלא הי' כן בלוחות הראשונות, אף שלעצם מעלתו הי' אז אלה פעמים יותר כמבואר במגלה עמוקות, מ"מ זה הי' לענין מעלת נפשו אבל לא לענין מעלת גופו:

ובזה יש לומר דהנה במד"ר בראשית (פ') י"א) דשבת מתברך במאור פנים שאין אור פניו של אדם בחול כמו בשבת, אך זה הוא לעומת שהוא מוכך עצמו בימי החול, ומסר את כל עניני גופו עבור יום השבת, היינו שנותן את לבו אל כל דבר גשמי הבא לידי ומחשב הפסד מניעת עשייתו נגד עריבת השבת הבא לקראתו, וכן להיפוך נגד מה שיפסיד עריבת השבת ובוחר להשליך

טנופא דהאי עלמא, ובוה נעשה מזו אכשהגיע יום השבת מאיר יום השבת פניו, כי פניו נעשו כמראה המלוטשת כנ"ל וזהו ברכו במאור פנים:

שנת תרע"ג

יש להתבונן במקום הכיור בין אוהל מזו ובין המזבח, שלכאורה בלתי מ שמאחר שצריך קידוש להגשה אל המזו יצדק יותר להעמידו למזבח המזבח, ו יצטרך לעבור לפני המזבח כלל בבואו לק ידיו ורגליו, מה גם לדברי האומר גבהו שנים בארכו שלא הי' הכבש מובדל בו הדרומי רק אמה אחת כפירשי' פ' תרו ודחוק לעבור שמה, וכבר דברנו מזה ונראה עוד לומר דהנה יש להתבונן ב מזבח מהו דאין לומר שהוא נ הזבחים הלא אין שוחטין על המזבח אלא ירך, ועוד המזבח הפנימי שהוא מזו קטורת ולא לעולה ולא לזבח מאי א למימר, ובודאי לא שייך שנקרא מזבח הדמים הניתנין מפר העלם דבר ובני מזבח קאתי, שהרי נתנין גם על הפר ועל הארון:

אך נראה דהנה ידוע דעולם שנה נפש בבחי' אחת, ובכך בא זה ולימד על והיינו דשני המזבחות הם לעומת מזו שבאדם, מזבח החיצון לעומת הלב ו משכן אהבה רשפי' רשפי' אש שלהבתי' רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונו לא ישטפה ומשתוקק לאביו שבשמים, אש תמיד תוקד על המזבח רומז למי עולה מן המדבר מתרפקת על דודה, הו הפנימי הוא לעומת המוח שהוא קר ברעש ובהתגלות אלא בחשאי ובישוב ה וקטורת היא לשון קישור שע"י שמו בשורש נשמתו וזכין לדעת שלימה, ובו (ת"ג ל'י) אקרי קול דממה דקה ועיין ג מלך שם, וא"כ שני המזבחות רומזין ה"הין שבשם הוי' ב"ה:

ולעומת זה יש בטומאה שני מיני י' וכמו שהגיד כ"ק אבי אד וצללה"ה פירוש דברי הגמרא (חולין

לים לזכך
כלי וע"כ
השירים
הך כך וכך
יין והיינו
כמה וכמה
כל תר"ג
בכל מצוה
הניתנין
דיל שלא
פירוש כל
ההלכותיהן
לא אם לא
שכלי ולא
הנכתב
הי נצרך

כי בפעם
קדן עור
שת אליו
שוב לא
תה ונראה
אחור מזוי
טשת אור
בליטוש
ירה יותר
נא מספרך
זה עצמו
יותר, מה
ף שלעצם
כמבואר
מין מעלת
גופו:
אשית (פ'
אור פנים
זמו בשבת,
עצמו בימי
עבור יום
כל דבר
עת עשייתו
וכן להיפוך
חר להשליך

טנפא דהאי עלמא, ובוזה נעשה מזוכר
וכשהגיע יום השבת מאיר יום השבת על
פניו, כי פניו נעשו כמראה המליטשת כנ"ל.
וזהו ברכו במאור פנים:

שנת תרע"ג

יש להתבונן במקום הכיור בין אהל מועד
ובין המזבח, שלכאורה בלתי מובן
שמאחר שצריך קידוש להגשה אל המזבח
יצדק יותר להעמידו למזבח המזבח ולא
יצטרך לעבור לפני המזבח כלל בבואו לקדש
ידיו ורגליו, מה גם לדברי האומר גבהו פי
שנים בארכו שלא הי' הכבש מובדל בקיר
הדרומי רק אמה אחת כפירש"י פ' תרומה
ודחוק לעבור שמה, וכבר דברנו מזה:

ונראה עוד לומר דהנה יש להתבונן בשם
מזבח מהו, דאין לומר שהוא ע"ש
הזבחים הלוא אין שוחטין על המזבח אלא על
ירך, ועוד המזבח הפנימי שהוא מוקטר
קטורת ולא לעולה ולא לזבח מאי איכא
למימר, ובודאי לא שייך שנקרא מזבח ע"ש
הדמים הניתנין מפר העלם דבר ובויה"כ
דמזבח קאתי, שהרי נתנין גם על הפרוכת
ועל הארון:

אך נראה דהנה ידוע דעולם שנה נפש הם
בבחי' אחת, ובכך בא זה ולימד על זה,
והיינו דשני המזבחות הם לעומת מיה ולב
שבאדם, מזבח החיצון לעומת הלב מקום
משכן אהבה רשפי רשפי אש שלהבתי מים
רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות
לא ישטפו ומשתיקק לאביו שבשמים, וזהו
אש תמיד תוקד על המזבח רומן למי זאת
עולה מן המדבר מתרפקת על הודה, המזבח
הפנימי הוא לעומת המוח שהוא קר ואינו
ברעש ובהתגלות אלא בחשאי ובישוב הדעת,
וקטורת היא לשון קישור שע"י שמקושר
בשורש נשמתו זוכין לדעת שלימה, ובויה"ק
(ח"ג ל') אקרי קול דממה דקה ועיין מקדש
מלך שם, וא"כ שני המזבחות רומזין לשני
ה"הין שבשם הוי' ב"ה:

ולעומת זה יש בטומאה שני מיני יצה"ר,
וכמו שהגיד כ"ק אבי אדומ"ר
וצללה"ה פירוש דברי הגמרא (חולין צ"א),

ויאבק איש עמו חד אמר כגוי נדמה לו וחד
אמר כת"ח נדמה לו, היינו דכגוי נדמה לו
אף שיודע שדבר זה אסור משתוקק אליו,
וחד אמר כת"ח נדמה לו שמראה לו פנים
שדבר זה מותר ולא יהי' נפרד מהקדושה,
ואולי נמי שהוא מצוה, ושניהם אמת ומר
אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, עכ"ד.
והנה יצה"ר שכגוי נדמה לו הוא קליפת הלב
שהלב משתוקק לדבר אסור, ויצה"ר שכת"ח
נדמה לו הוא קליפת המוח האומר לטוב רע
ולרע טוב:

והנה התלהבות שבקדושה שבא הרמו במזבח
החיצון מוציאה מיד יצה"ר שכגוי
נדמה, ואש התלהבות דקדושה איכל אש של
יצה"ר זה הדומה לאש וכמ"ש הוה"ק (ח"ג
כ"ז:), וישוב דעת דקדושה שבא הרמו במזבח
הפנימי מוציא מיצה"ר דכת"ח נדמה לו, כי
יצה"ר זה איננו מתבטל מכת האהבה הגדולה
כנ"ל שהרי הוא מראה פנים שזה מותר או
עוד מצוה, ואיננו מתבטל אלא ע"י מזבח
הקטורת שהוא לשון קישור, שבאשר נקשר
בקשר אמיץ בשרשו לא יכול היצה"ר
להטעותו, כי שורש נשמתו מאיר לו ונר
לרגלו, ובוזה יובן שם מזבח והוא נגזר מלשון
שאמרו ז"ל (סנהדרין מ"ג) כל הזבח את
יצרו, כי זביחה היא ענין שבירה כבש"ס
ע"ז (נ"י) שבר מקל הוא כעין זביחה, ע"כ
שבירת קליפת הלב והמוח נקראת מזבח,
והם שני המזבחות, ומצאתי בויה"ק סוף פ'
ויקהל (רי"ט), האי מדבחה דקטורת דאיהו
פנימאה אמאי אקרי מזבח והא לא דבחין
בי' דבחין ומזבח ע"ד אקרי, אלא בגין דבטיל
זכפית לכמה סטרין בישין ובגין דההוא
סטרא בישא כפית לא יכיל לשלטאה ולא
למהוי קטיגורא וע"ד אחרי מזבח, וזהו
סיוע לדרכנו כמה שנוגע לאדם:

אך אלי' וקוץ בה, כי התינת יצה"ר שמתולדה
שכרא את האדם ישר ובכחו לעורר
בעצמו אהבה רבה כנ"ל הוא אשא דאכיל
אשא, אבל אם כבר קלקל מעשיו ומשך עליו
יצה"ר בעונותיו וכעבותות העגלה חטאה,
והנה הוא אסור בעבותים, והאהבות החיצוניות
שנשתאבו בקרבו אינן מניחות אותו להתלהב

22